

Minun vahvuuteni

4—5-vuotiaiden lasten osallisuutta ja positiivista minäkuvaa vahvistava valokuvausprojekti varhaiskasvatuksessa

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäen kampus, sosiaalialan koulutus

Kevät 2018

Tanja Koort

Sosiaalialan koulutus
Visamäki

Tekijä	Tanja Koort	Vuosi 2018
Työn nimi	Minun vahvuuteni 4–5-vuotiaiden lasten osallisuutta ja positiivista minäkuvaa vahvistava valokuvausprojekti varhaiskasvatuksessa	
Työn ohjaaja	Saija Silvennoinen	

TIIVISTELMÄ

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä oli tarkoituksena tuottaa osallisuutta ja positiivista minäkuvaa vahvistava valokuvausprojekti 4–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmässä, Tampereen Niemenrannan päiväkodissa. Lapsien ryhmäytyminen ja itsetunnon vahvistaminen, sekä pienryhmätoiminnan osallisuutta lisäävien kokemusten tuottaminen olivat opinnäytetyön projektin tärkeimmät tavoitteet. Teoreettinen viitekehys työssä muodostui neljästä pääteemasta, jotka olivat osallisuus, pienryhmätoiminta, minuus, minäkuva ja itsetunto sekä valokuvaus itsetunnon vahvistaja.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa lapsista kuvattiin minäkuvat, joissa he saivat tuoda esiin valitsemansa oman vahvuuden. Toiminnallinen osuus jaettiin kolmeen vaiheeseen. Alustusvaiheessa perehdyttiin aiheeseen ja projekti suunniteltiin tarkemmin. Toteutusvaiheessa tuotettiin rekvisiittoja kuvausta varten ja otettiin minäkuvat. Arviointivaiheessa kuvat käytiin läpi pienryhmittäin ja järjestettiin valokuvanäyttely perheille. Lapset olivat mukana kaikissa kolmessa vaiheessa: suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, yhdessä aikuisten kanssa.

Valokuvausprojektin arvioinnissa painotettiin ryhmän lasten, kasvattajien ja opinnäytetyön tekijän havaintoja ja ajatuksia projektin kulusta ja vaikutuksista. Projekti onnistui kasvattamaan lasten itsetuntoa ja positiivista minäkuvaa ja vahvistamaan ryhmän ”me-henkeä”. Valokuvausprojekti sai myös jatkoa kirjastossa pidettävästä näyttelystä sekä Presidentti Sauli Niinistölle kirjoitetun tervehdyksen muodossa.

Avainsanat Osallisuus, varhaiskasvatus, minäkuva, valokuvaus, pienryhmätoiminta

Sivut 40 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Degree Programme in Social Services
Visamäki

Author	Tanja Koort	Year 2018
Subject	My strengths. A photography project for early childhood education groups of 4 to 5-year-old children that reinforces participation and positive self-image.	
Supervisor	Saija Silvennoinen	

ABSTRACT

The aim of this practice-based thesis was to produce a photography project. The project aimed to reinforce participation and positive self-image in an early childhood education group of children aged 4–5 years in the Niemmranta nursery in Tampere, Finland. The most important aims of the study were supporting the group formation and the self-esteem building of the children, and to increase the experience of participation within a small group. Four main themes formed the theoretical framework: participation, small-group activity, self-image and self-esteem, and photography as a means of reinforcing self-esteem.

During the practice-based part of the thesis, self-portraits of the children were taken, in which the children presented one of their strengths, chosen by themselves. The process included three stages. The preparatory stage included familiarization with the topic and planning the project. In the actualization stage, props for the photoshoot were prepared and the images were shot. In the evaluation stage, the images were viewed in small groups and a photo exhibition was held for the families of the children involved. The children took part in each of the three stages with the adults: the planning, the execution and the evaluation.

When evaluating the photography project, emphasis was put on the observations and thoughts of the children, their parents and the author of the thesis regarding the progress and the effects of the project. The project succeeded in reinforcing the children's self-esteem and positive self-image and in strengthening the group spirit. The photography project was continued as a public exhibition in a library and a greeting was written to President Sauli Niinistö.

Keywords Participation, early childhood education, self-image, photography, small-group activity

Pages 40 pages including appendices 2 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTISET NÄKÖKULMAT	3
2.1	Aiheen ajankohtaisuus ja teoriataustan sitominen opinnäytetyön projektiin ...	3
2.2	Osallisuus.....	4
2.3	Lasten osallisuus.....	4
2.4	Osallisuuden asteet	6
2.5	Pienryhmätoiminta.....	7
2.6	Itsetunto, minuus ja minäkuva.....	8
2.7	Valokuva itsetunnon vahvistajana	9
2.8	Omakuvan voima	10
2.9	Aikaisemmat tutkimukset	10
3	TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA SUUNNITTELU	12
3.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	12
3.1	Opinnäytetyöhön sisältyvän projektin tavoitteet	12
3.2	Toiminnan alustava suunnitelma	13
4	OPINNÄYTETYÖN SISÄLTÄMÄN PROJEKTIN TOTEUTUS.....	15
4.1	Työn rajaaminen.....	15
4.2	Ensimmäinen alustuskerta	15
4.3	Toinen alustuskerta.....	16
4.4	Rekvisiittojen valmistaminen ja vahvuuksien etsintä	18
4.5	Kuvaaminen.....	19
4.6	Valokuvien tarkastelu pienryhmissä	21
4.7	Valokuvanäyttely.....	23
5	OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI JA PALAUTE.....	25
5.1	Valokuvausprojektin lopullinen malli.....	25
5.2	Lasten ja ryhmän kasvattajien palaute	26
5.3	Valokuvaus, osallisuus ja positiivisen minäkuvan vahvistaminen	29
5.4	Yli tavoitteiden	30
5.5	Teoreettisen viitekehyksen arviointi.....	31
6	POHDINTA.....	32
6.1	Oma ammatillinen kasvuni.....	32
6.2	Jatkokehittäminen.....	34
6.3	Kiitokset.....	35
	LÄHTEET	36
	Liitteet	
	Liite 1 Suostumuslomake vanhemmille	
	Liite 2 Presidentin tervehdys	

1 JOHDANTO

*Jäisiä jalokiviä
Säihkyviä tähtiä
Vaaleanpunaisia jääkukkia
Voimakkaita upeita värejä
Kevään perhosia ja pääskysiä
Kynän ja pensselin piirtoja
Sisälläni laukkaava Villihevonen
Urhea "työmies"
Muistoja ja unelmia
Pehmoeläimiä ja ystäviä*

*Tanssin, temppuilen
Juoksen, urheilen
Liikun, pelaan, sukellan
Keksin, kiinnostun, tutkin, opin
Nauran niin, että sydän pakahtuu*

*Rakastan koko sydämellä
Unelmoin uskomattomia
Pidän kiinni kädestä
hoivaan lempeydellä*

*Etsi yhdessä kanssani
Kunnes löydämme vastauksen:
Mistä minä olen vahva?*

Uskon jos sinäkin uskot!

Olen ainutlaatuinen...

- Jenni Markkanen
(ryhmän lastentarhanopettaja)

Osallisuuden lisäämisen teema on ollut vahvasti esillä viime vuodet erilaisissa yksilön ja yhteisön hyvinvointiin liittyvissä toiminnoissa, sekä tutkimuksissa että poliittisessa keskustelussa. Osallisuus on nähty vastavoimana syrjäytymiskehitykselle ja osattomuudelle. Se näkyy EU- tasolla, lainsäädännössä ja ohjeistuksissa, sekä koulutussisällöissä entistä vahvemmin. (Raivio & Karjalainen 2013, 12.)

Lasten osallisuus on usein ollut käsitteenä vielä vaikeampaa määrittää kuin aikuisten osallisuuden käsite, vaikka se on nähty tärkeäksi niin lapsen it-

sensä, kuin yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Osallisuus on noussut varhaiskasvatuksessa yhdeksi päätavoitteista ja se näkyy varhaiskasvatussuunnitelmissa sekä valtakunnallisella -että kuntatasolla. Käytännössä osallisuus toteutuu varhaiskasvatuksessa vaihtelevasti, ja sen saaminen osaksi vakiintunutta toimintakulttuuria tarvitsee edelleen lisää tukea ja erilaisia kokeiluja päiväkodin arjessa.

Tästä lähtökohdasta ja tarpeesta sai alkunsa myös Minun vahvuuteni – toiminnallinen opinnäytetyö, joka toteutettiin keväällä 2017, Tampereen Niemenrannan päiväkodissa, 4–5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmässä. Ryhmässä oli lapsia yhteensä 17 ja heistä kaikki osallistuvat opinnäytetyön projektiin.

Opinnäytetyössä halutaan selvittää, kuinka valokuvaus ja omakuvatyökentely toimivat varhaiskasvatuksessa osallisuutta ja positiivista minäkuvaa tukevinä menetelminä. Tätä kysymystä lähdetään tutkimaan yhteisöllisessä valokuvaprojektissa, jossa lapset saavat omakuvassa tuoda esiin nimeämänsä vahvuuden. Toteutettavan toiminnan tavoitteena on myös kerätä kokemuksia ja tuottaa tietoa pienryhmätoiminnasta ja sen osallisuutta lisäävästä vaikutuksesta varhaiskasvatuksessa.

Valokuvauksen valinta opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa käytettäväksi menetelmäksi juontaa aikaisemmasta koulutustaustastani ja valokuvausharrastuksestani. Olen opiskellut valokuvausta käsi- ja taideteollisessa oppilaitoksessa, sekä kuvannut voimauttavan valokuvan elementtejä sisältäviä kuvia vapaa-ajallani. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus sisältääkin Miina Savolaisen kehittämän voimauttavan valokuvan elementtejä, vaikkakin se on enemmän yhteisöllisyyttä ja osallisuutta korostava (ks. Voimauttavavalokuva).

Teoreettinen viitekehys opinnäytetyössä muodostuu neljästä pääteemasta, joita ovat osallisuus, pienryhmätoiminta, minäkuvan ja itsetunnon kehitys sekä valokuvaus näitä tukevana toimintana. Opinnäytetyön raportissa edetään johdonmukaisesti teoreettisen viitekehysten kautta toiminnan kuvaukseen. Tämän jälkeen siirrytään arviointiin, jossa painotetaan ryhmän lasten ja kasvattajien esille tuomia ajatuksia opinnäytetyön projektin annista ja onnistumisesta. Myös omat muistiinpanoni ovat toiminnan arvioinnin punainen lanka läpi raportin.

Pohdintaosuudessa tuodaan esiin ammatillista kehittymistäni, sekä mietitään valokuvauksen käyttämistä varhaiskasvatuksen menetelmänä ja siihen liittyvän toiminnan kehittämisuuntia. Raportin toimintaosuuden ja arvioinnin yhteyteen on liitetty paljon lasten Minun vahvuuteni -kuvia, jotka ovat myös opinnäytetyöprojektin näkyvin ja työläin tuotos. Kuvien alta löytyvät tekstit, joissa tuodaan esiin lapsen nimeämät vahvuudet. Kuvat ovat jo tarinoita itsessään, tärkeitä ja ainutlaatuisia, aivan kuten jokainen lapsi vahvuuksineen.

2 TEOREETTISET NÄKÖKULMAT

Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat muodostuvat pääasiassa neljästä eri lähtökohdasta: pienryhmätoiminta, osallisuus, lapsen itsetunnon ja minäkuvan kehitys sekä valokuvaus voimauttavana menetelmänä. Aihealueina ja käytännön tasolla näistä varsinkin pienryhmätoiminta ja osallisuus kiinnittyvät tiiviisti toisiinsa. Itsetunnon kehitystä ja minäkuvaa tarkastellaan lyhyesti, mutta se on projektin tarpeen ja toteutuksen kannalta oleellinen teoriapohja tuoda esiin. Lapsen itsetunnon kehityskulun ymmärtäminen ja aikuisen toiminnan vaikutus ja tuen mahdollisuudet siihen, avaavat opinnäytetyön projektin sisältämän positiivisen minäkuvan rakentamisen tärkeyttä. Valokuvausta käsittelevässä alaluvussa fokus on pääasiallisesti voimauttavan valokuvauksen menetelmässä.

Näiden neljän käsitteen avulla opinnäytetyössä toteutettava projekti saa tarvittavan tietoperustansa. Lisäksi tässä luvussa esitetään opinnäytetyön aiheeseen liittyviä aiempia tutkimuksia. Tällä pyritään kiinnittämään projekti aiheen tutkimustietoon ja osaltaan edistämään sitä, lisäämään opinnäytetyön luotettavuutta ja antamaan arvoa osallisuutta lisäävän toiminnan kehittämiseksi.

2.1 Aiheen ajankohtaisuus ja teoriataustan sitominen opinnäytetyön projektiin

Opinnäytetyössä toteutettavan toiminnallisen valokuvausprojektin kattoteema on osallisuus. Osallisuuden teemaa avataan käsitteen yleisestä merkityksestä ja tulkinnoista käsin, mistä siirrytään käsittelemään lapsen osallisuutta ja sen erityispiirteitä. Teoriatausta selvittää lukijalle sitä, miksi osallisuus on tärkeä, ajankohtainen ja tavoiteltava asia varhaiskasvatuksessa ja miksi se on otettu kantavaksi teemaksi tähän opinnäytetyöhön. Osallisuuden edistäminen on opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteutuspaikkana toimivassa Niemenrannan päiväkodissa, nimetty yhdeksi päiväkodin toimintakulttuurin kehittämiskohteeksi.

Pienryhmätoiminnan käsite on opinnäytetyössä se, jonka avulla osallisuutta pyritään konkretisoimaan ja havainnollistamaan. Niemenrannan päiväkodissa meneillään ollut pienryhmätoiminnan kehittämisen hanke oli myös yksi syy sen valitsemiseen käsitteeksi teoreettiseen viitekehykseen. Päiväkodissa on otettu rohkeasti käyttöön uusia pienryhmätoiminnan muotoja ja kokeiltu niiden toimimista käytännössä. Pienryhmätoiminnan käsitettä ei avata raportin teoriaosuudessa yhtä tarkasti kuin osallisuuden käsitettä, koska sitä ei ole yleisesti tutkittu kovin paljon, vaan se on toiminut lähinnä kokemustietona. Mielestäni pienryhmätoiminta käsitteenä on myös helpompi ymmärtää, kuin väljä ja osin filosofinen osallisuuden käsite. Yhdessä ne tukevat toisiaan tässä opinnäytetyössä.

Itsetunnon kehityksen tarkastelussa keskitytään pääasiassa kohderyhmän ikähaarukkaan, eli 4–5-vuotiaisiin lapsiin. Valokuvauksesta voimauttavan

valokuvan käsitettä avataan tarkemmin, vaikka kyseessä ei niin sanotusti voimauttavan valokuvan projekti olekaan. Menetelmä kuitenkin liittyy hengeltään oleellisesti myös tämän opinnäytetyön tavoitteisiin. Lasten positiivisen minäkuvan tukeminen juuri valokuvauksen keinoin, valittiin sen voimauttavan näkökulman vuoksi.

2.2 Osallisuus

Osallisuuden käsitteen määrittelyä vaikeuttavat sen lukuisat tulkinnat ja käsitteen ”löyhyys”, joka antaa tilaa muodostaa siitä erilaisia tulkintoja kontekstista riippuen. Osallisuus voidaan nähdä jonkinlaisena yläteemana joka yhdistää ja jonka alle kaikki nämä erilaiset tulkinnat nivoutuvat. Osallisuutta voidaan ajatella sekä tavoitteena, että keinona lisätä yhteiskunnallista koheesiota yksilön hyvinvointia lisäämällä. Yksilön hyvinvointi taas tuottaa sosiaalista kestävyttä ja luottamusta yhteisöä kohtaan. (Raivio & Karjalainen 2013, 12.)

Usein osallisuudesta puhutaan tunteena, jonka ihminen saavuttaa ollessaan osallisena ja osallistuessaan jonkin yhteisön toimintaan, päätöksentekoon sekä toiminnan arviointiin. Osallisuuden asteet voivat vaihdella yksilöllä erilaisissa yhteisöissä, iän, elämäntilanteen tai yhteisön merkitysarvon mukaan. Osallisuuden tunne syntyy, kun ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa yhteisöään. Puhutaan myös sosiaalisesta osallisuudesta: mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin on tärkeä osa osallisuuden kokemusta. Osallisuus on tutkimuksissa kuvattu vastavoimana syrjäytymiselle ja erilaisille hyvinvointivajeille. (THL n.d.a)

Osallisuuden edellytyksiksi Raivio ja Karjalainen (2013, 16) määrittelevät kolme eri osatekijää:

1. (HAVING) hyvinvointi, turvallisuus ja riittävä toimeentulo
2. (ACTING) valtaisuus, toimijuus, toiminnallinen osallisuus
3. (BELONGING) yhteisyys, jäsenyys

Osallisuuden täydellinen toteutuminen vaatii siis onnistuakseen nämä kolme elementtiä. Ihmisellä on oltava käytössään riittävät aineelliset resurssit, hänen on saatava olla omaa elämäänsä koskevissa asioissa toimijana sekä hänellä tulee olla jäsenyyksiä erilaisissa ryhmissä ja niissä sosiaalisesti tärkeitä ja merkityksellisiä suhteista.

2.3 Lasten osallisuus

Lapsen osallisuuden kokemus perustuu samoihin asioihin kuin aikuisen: mahdollisuuteen osallistua ja vaikuttaa yhteisöihinsä ja oman elämänsä toimintaan ja sen sisältöön. Lapsen osallisuuden kokemusten mahdollistaminen ja vahvistaminen on jokaisessa kehitysvaiheessa tärkeää, jotta hänestä kasvaisi ehyt ja luova yksilö. Varhaisimmat osallisuuden kokemukset

lähtevät jo vauva-ajasta, jolloin vauva hyvän ja vastavuoroisen hoidon ansiosta pääsee vuorovaikutukseen hoitajansa kanssa. Osallistuvaa vuorovaikutusta luodaan yhdessä aikuisen kanssa. Ihmislapsen varhaiset osallisuuden ja vuorovaikutuksen kokemukset eivät yleensä rajoitu pelkästään yhteen tärkeään hoitajaan vaan, hän saa kokemuksia myös sisarusten ja muiden tärkeiden ihmisten kanssa jaetuista vuorovaikutustilanteista. Nämä moninaiset kokemukset vahvistavat pienen ihmisen persoonallisuuden eri puolien kehittymistä. (Mäkelä 2011, 14–17.)

Osallisuuden ensimmäiset kokemukset syntyvät pienemmässä ryhmässä, yleensä lapsen perheessä. Muut sidosryhmät alkavat kuitenkin kiinnostaa jo hyvin pieniä, jopa alle vuoden ikäisiä lapsia. Kasvun myötä mukaan tulee uusia yhteisöjä ja osallisuuden kokemisen paikkoja, kuten kerhot, päivähoitoryhmät ja erilaiset harrastukset. On merkittävää, millaisia kokemuksia lapsi näistä uusista toimintaympäristöistä ja sidosryhmistä saa. Oleellista on, että kokemukset vahvistaisivat lapset toimijuutta sekä kokemusta kuulluksi tulemisesta ja mahdollisuuksista vaikuttaa. Lapselle muodostuu ryhmässä toimiessaan yhteisöllisen minuus, joka kehittyäkseen tarvitsee osallisuuden kokemuksia. (Mäkelä 2011, 18–23.)

Lapsen osallisuuden käsite voi aikuiselle näyttäytyä vaikeasti tulkittavana. Lapsella on oikeus olla pieni ja tarvitseva, mutta hänelle kuuluu myös oikeus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin ja olla toimija omassa elämässään. (Aula 2011, 24–27.) YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen (Unicef n.d.) kaksi neljästä yleisperiaatteesta sisältää osallisuutta tukevia elementtejä. Artiklassa 3 mainitaan seuraavaa: ”Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.” Artikla 12 taas puhuu lapsen osallistumisen oikeudesta: ”Lapsen oikeus ilmaista mielipiteensä kaikissa häntä koskevissa asioissa sekä aikuisen velvollisuuden ottaa mielipiteet huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti”. Nämä periaatteet on tarkoitettu täydentämään ja tukemaan toisiaan (Aula 2011, 24–27).

Lasten oikeus osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin asioihin on vahvasti sidottu myös Suomen lakiin (THL n.d.b). Perustuslaki (731/1999) määrää viranomaiset huomioimaan erityisesti lasten tasa-arvoisen kohtelun sekä mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Lapset käyttävät yhteiskunnassa monia palveluita, ja monet kunnassa ja valtion tasolla tehtävät päätökset koskettavat suoraan ja välillisesti myös lapsia (THL n.d.b).

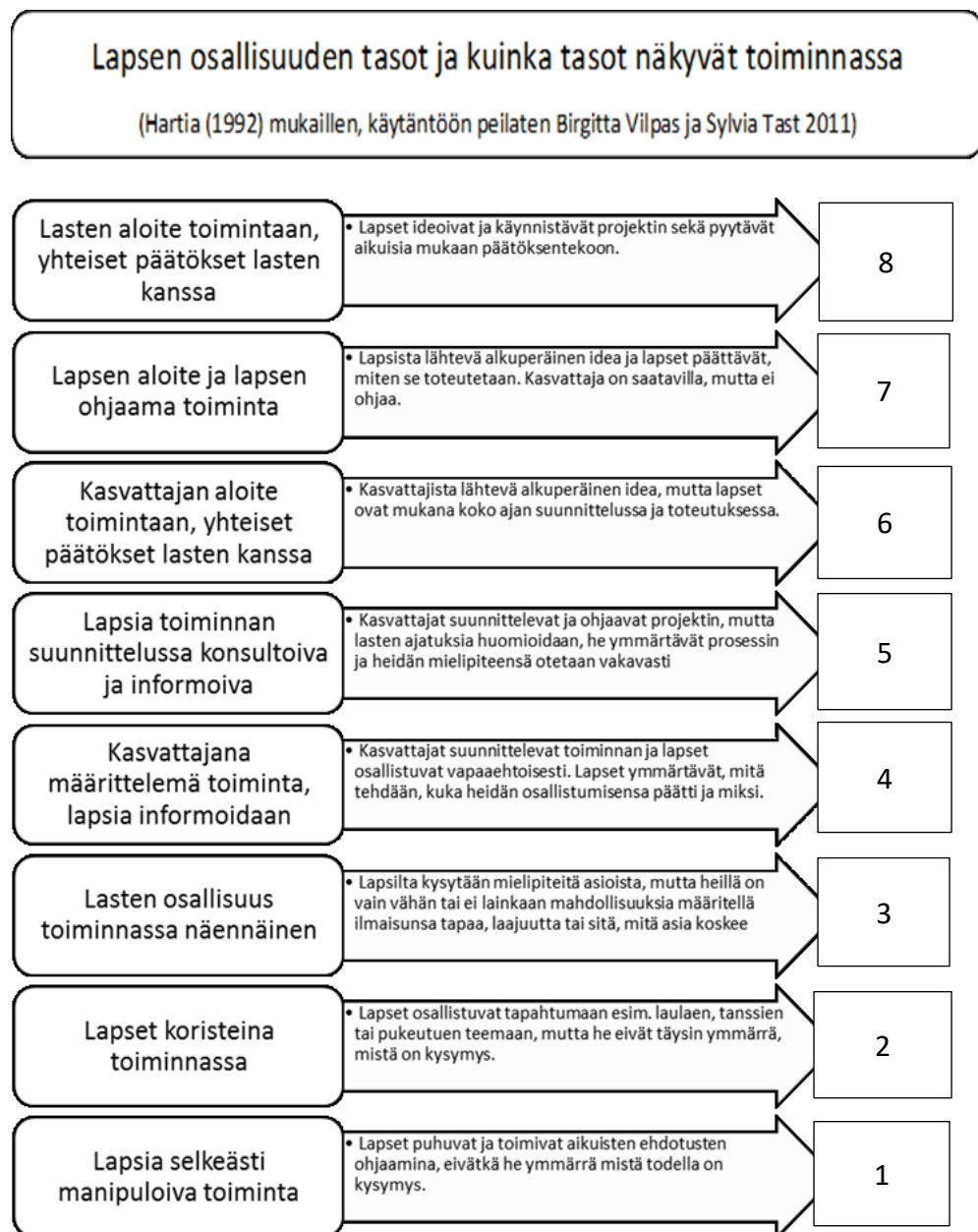
Sosiaalihuoltolaki (1301/2014 § 10) velvoittaa kuntia kuulemaan lapsia heitä koskevien palvelujen kehittämisessä ja järjestämisessä.

Osallisuus nousee vahvasti esiin myös Varhaiskasvatustalossa (36/1973). Osallisuuden teema ja sen merkitys korostuvat tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa entisestään. Uusi varhaiskasvatustalossa ja sen myötä laaditut

varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nostavat osallisuuden teeman yhdeksi tärkeimmistä kehittyvän toimintakulttuurin osa-alueita. (Opetushallitus 2016.)

2.4 Osallisuuden asteet

Lapsen osallisuuden asteet varhaiskasvatuksessa vaihtelevat suuresti. Tutkijat ovat esittäneet erilaisia malleja osallisuuden tasoista ja portaista. Birgitta Vilpas ja Sylvia Tast (2011) ovat kuvanneet varhaiskasvatuksen kentälle soveltuvasti osallisuuden toteutumista. Tasot 1–3 on lueteltu lasten osallisuutta estäviksi tasoiksi. Tasosta 4 eteenpäin osallisuus konkretisoi-tuu toiminnassa.

Kuva 1. Osallisuuden tasot (tekijän luoma kuvio, lähteenä Hartia 1992, Vilppaan & Tastin 2011 mukaan)

2.5 Pienryhmätoiminta

Pienryhmätoiminta käsitteelle ei ole virallista määrittelyä varhaiskasvatuksen kentällä, mutta se avautuu varsin selkeästi jo nimensä puolesta. Käytännössä pienryhmätoiminnalla tarkoitetaan isomman ryhmän jakamista erilaisin perustein pienempiin. Pienryhmätoiminta on erittäin paljon käytetty menetelmä, vaikka siitä ei tieteellistä tutkimusta juuri ole. Se on hyvä esimerkki käytännönläheisestä kokemustiedosta, jonka hyödyt näkyvät arjessa ja josta tieto leviää toiminnan kautta. Pienryhmätoimintaa toteutetaan eri päiväkodeissa erilaisissa muodoissa. Joissakin lapset jaetaan niin, että ryhmät ovat aina samat, toisissa taas jakoperusteet vaihtelevat tilanteen mukaan. Joissakin päiväkodeissa pienryhmätoimintaa järjestetään 3–4 kertaa viikossa, toisissa harvemmin. (Savolainen 2013, 5–8.)

Pienryhmätoiminnalla tavoitellaan lapsilähtoisempää varhaiskasvatusta päivähoitossa. Pienemmässä ryhmässä kasvattaja voi huomioida lapsen ja hänen yksilölliset tarpeensa paremmin kuin suuremmassa ryhmässä. Pienryhmä mahdollistaa myös lapsille keskinäisten suhteiden syventymisen. Pienryhmätoiminnan on koettu lisäävän kaikkien siihen osallistuneiden vuorovaikutusta ja lähentävän ryhmän jäsenten välisiä suhteita. Pienryhmätoiminnan on todettu myös tukevan lapsen itsetunnon kehitystä. (Savolainen 2013, 19–22.)

Pienryhmätoiminta on osa päiväkotien halua siirtyä osallisuuspuheesta osallisuuden tekoihin. Pienryhmässä lapsella on hyvät edellytykset luoda vertaiskontakteja sekä päästä suunnittelemaan tekemistään ja näkemään valintojensa vaikutukset ryhmän sisällä. Kasvattajan kannalta pienryhmä taas mahdollistaa lapsien aidon kohtaamisen ja helpomman havainnoinnin. Lasten ohjaaminen lähikehityksen vyöhykkeelle helpottuu. Kasvattajan roolissa korostuvat ryhmän ohjaamisen taidot, lasten ryhmäyttäminen ja toiminnan sujumisen varmistaminen. Kasvattajat ottavat vastuun ryhmän tarpeiden huomioon ottamisesta ja innostavat lasta leikkimiseen ja tutkimiseen ryhmässä. Kasvattajalta vaaditaan sensitiivistä työtettä ja tietämystä lasten taitotasosta ja vahvuuksista. (Järvinen & Mikkola 2015, 39–43.)

Pienryhmätoiminnan suunnittelun perusta tulee lähteä lapsista ja lapsiryhmästä. Jokainen lapsi on erilainen, joten myös jokaisen tarpeet ovat erilaisia. Lasten ikä, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja tuen tarpeet luovat toiminnan suunnitteluun raamit. Myös muodostettujen ryhmien dynamiikka ohjaa toiminnan suunnittelua. Jos ryhmä selvästi tarvitsee ohjausta ja tukea lasten välisten suhteiden luomiseen tai jos leikkitaitojen puute luo levottomuutta ryhmään, kasvattaja lähtee liikkeelle näistä asioista. Pienryhmätoiminnan pedagogikassa teemat ja menetelmät valikoituvat ryhmän tarpeista ja tavoitteista käsin. (Järvinen & Mikkola 2015, 40.)

2.6 Itsetunto, minuuus ja minäkuva

Minuuus, itsetunto ja minäkuva liittyvät käsitteinä kaikki oleellisesti yhteen. Minuuus viittaa siihen käsitteeseen joka meille on muodostunut itsestämme. Minäkuva pitää taas sisällään sen ajatuksen jonka olemme muodostaneet omasta kehostamme, ulkonäöstämme sekä sisäisestä olemuksestamme. Itsetunnosta puhuttaessa tarkoitetaan taas sitä tietoisuutta, joka meillä on omasta arvostamme ihmisenä. (Edu n.d.)

Lapsen minuuus kehittyy vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kaikki aikuiset osaltaan joko tukevat tai tukahduttavat lapsen minuuden kehitystä hoitaessaan, leikkiessään, lukiessaan tai olemalla muuten hänen kanssaan tekemissä. Myös sisarukset ja muut lapsen läheiset ihmiset vaikuttavat minuuden kehittymiseen. Jokainen kohtaaminen muokkaa lapsen käsitystä itsestään, hänen minuuttaan ja itsetuntoaan. Aikuisen olisi ensisijaisen tärkeää muodostaa lapseen vastavuoroinen suhde, jossa molemmat vaikuttavat toisiinsa ja joissa molempia kuunnellaan. Läsänä oleva ja kuunteleva aikuinen rakentaa lapsen eheää minuutta. Lapsi kokee itsensä merkitykselliseksi ja tärkeäksi. (Mäkelä 2011, 16–17.)

Minuuden ja itsetunnon kehitys alkaa jo heti lapsen synnyttyä. Minuuden kokemukset linkittyvät aluksi vauvan fyysisiin kokemuksiin. Aikuinen viestittää hymyillään, hoidollaan ja vuorovaikutuksellaan vauvalle, että hän on tärkeä ja iloa tuottava. Lapsen saama palaute muokkaa vahvasti hänen itsetuntoaan. Tärkeiksi kehityksenvaiheiksi itsetunnon ja minuuden kannalta luetaan useimmiten varhaiset vauva-ajat, uhmaikä ja nuoruus, mutta ihmisen itsetunto muokkautuu aina aikuisuuteen saakka. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.)

4–5-vuotias lapsi on minuuden ja itsetunnon kehityksen kannalta usein ristiriitaisessa vaiheessa. Hän on pieni sekä iso, kykenevä, mutta samalla aikuista tarvitseva. Lapsi kaipaa aikuisen kannustusta ja positiivisen minäkuvan tukemista. Kasvattajien on hyvä ihaila lapsen taitoja ja saavutuksia pyytämättäkin. 4–5-vuotias elää supersankarivaihetta, jossa hänen uskonsa itseensä on välillä hyvinkin korkealla. Lapsi myös huomaa tässä iässä eroavaisuutensa toisiin, joka saattaa aiheuttaa epävarmuutta. Lapset unelmoivat isosti ja aikuisen tehtävä on tukea näitä unelmia, ei palauttaa lasta maanpinnalle. (Cacciatore 2008, 112–113.)

Minuuden ja siihen oleellisesti liittyvän minäkuvan kehittyessä ihminen alkaa liittää itseensä tiettyjä ominaisuuksia. Minäkuva on se sisäinen kuva itsestämme, johon liitämme erilaisia piirteitämme, ajatuksia itsestämme ja luomme kuvan siitä, mikä on meille tyyppillistä yksilöinä. Minäkuva ohjaa tavoitteitamme ja elämämme ratkaisuja. Minäkuvaa voidaan pitää itse asiassa ratkaisujemme pohjana, kivijalkana. Ollakseen tasapainoinen mielen-terveydeltään ja psyykeltään, ihminen tarvitsee pysyvän ja positiivisen minäkuvan. (Keltinkangas—Järvinen 2011, 70–71.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen minäkuva rakentuu osana ryhmää. Lapset tietävät jo hyvin varhain asemansa ryhmässä ja millaisen roolin he ovat ryhmässä saaneet. Tämä taas muokkaa lapsen minäkuvaa ja itsetuntoa. Toisten luomat määritelmät, niin kasvattajien kuin vertaisryhmän, muokkaavat pysyvästi lapsen käsitystä itsestään. Positiivisten kokemusten ja hyväksynnän merkitystä ei voi liikaa korostaa. (Järvinen & Mikkola 2015, 25–27.)

2.7 Valokuva itsetunnon vahvistajana

Valokuvaus on terapeuttisessa mielessä hyvin käytetty ja käyttökelpoinen menetelmä. Se ei kuitenkaan Suomessa ole itsenäinen terapiamuoto, vaan sitä käytetään yhdistettynä toisiin terapeuttisiin viitekehyksiin. Valokuvan terapeuttinen vaikutus perustuu siihen, että se toimii peilin tavoin ja sen avulla voidaan synnyttää uusia tarinoita ja tutkia menneitä. Valokuva aktivoi tunteita, ajatuksia ja kokemuksia. Valokuvan käyttäminen terapeuttisessa mielessä toimii itsetutkiskeluun ja kasvuun tähtäävänä toimintana. (Halkola 2009, 13–17.)

Sosiaalikasvattaja Miina Savolainen on tutkinut valokuvan käyttämistä voimauttavaan tarkoitukseen ja luonut oman voimauttavan valokuvan menetelmänsä, jonka hän on myös rekisteröinyt. Menetelmä on levinnyt 2000-luvun alusta laajalti kasvatukseen, sosiaali-, terveys- ja opetusalojen työhön ja niiden kehittämiseen. Menetelmän käyttö vaatii koulutuksen, jossa opiskelija muun muassa käy itse läpi voimauttavan prosessin. Menetelmän juuret löytyvät lastensuojelutyöstä, jossa Miina Savolainen ensimmäisen kerran toteutti voimauttavaa valokuvaa lastensuojelunuorten parissa. Menetelmässä tärkeintä ei ole niinkään teknisesti taitava kuvauksen tuotos, vaan itse prosessi, joka on kuvattavalle voimauttava. Menetelmän ydin on valokuvaajan ja valokuvattavan aito vuorovaikutus, valokuvattavan itsemäärittelyn oikeus sekä valta-asetelmien purkaminen. Valokuvaus perustuu hyväksyvään katseeseen ja hyvän näkyväksi tekemiseen. Tämä voi johtaa kuvattavan voimautumiseen. Kun kuvaaja näkee kuvattavan arvokkaana, alkaa kuvattava oleva henkilö nähdä niin itsekkin. (Voimauttavavalokuva n.d.)

Valokuvaus on myös tapa tallentaa historiaa ja ihmisen arkea. Melkein kaikilla on muistoina kuvia itsestään elämänsä varrelta. Näiden kuvien ja kuulemiemme tarinoiden kautta ihmiset muodostavat kuvaa itsestään. Kuvien kautta voimme nähdä vilauksia ajoista, joista emme välttämättä itse muista mitään, mutta jotka ovat rakentaneet meistä sellaisia kuin olemme nyt. Nämä kertomukset ja kuvat voivat vaikuttaa ja muokata omakuvaa hyvinkin vahvasti ja vaikuttaa siihen, miten ihminen katsoo itseään. Valokuvan avulla voidaan rakentaa kuvattavalle tunnekokemus siitä, että hän on ainutlaatuinen ja hyvä sellaisena kuin on. Valokuvaus antaa mahdollisuuden tuoda esiin ja vahvistaa ihmisen vasta puhkeamassa olevia puolia. (Savolainen 2004, 128–129.)

2.8 Omakuvan voima

Omakuvat saavat voimansa ihmisen syvästä hyväksynnän tarpeesta. Lapset kaipaavat muiden lasten ja aikuisten rakastavia ja hyväksyviä katseita ja haluavat luonnostaan tuottaa iloa muille. Toisten katseet toimivat lapselle peilinä ja itsetunnon rakennusaineina. Hyväksyvät katseet voivat kantaa pitkälle tulevaisuuteen, kun taas mitätöivät voivat jättää pysyviä arpia ihmisen minuuteen. Usein lapset katsovat omakuviaan mielellään ja iloiten. He rakentavat identiteettiään kuvien avulla. Lapset ovat nykyaikana myös uskomattoman kuvatulvan alaisena, jossa he saattavat kokea epävarmuutta omasta ulkomuodostaan jo hyvin varhain. Lapset kaipaavat vastapainoksi aitoja kuvia, joissa voivat olla oma itsensä ja nähdä kauneutta monimuotoisemmin. (Savolainen 2004, 130–137.)

Valokuvaus on hyvä mahdollisuus leikkiin lasten kanssa. Valokuvassa saa vapaasti hassutella, luoda rooleja, tutkia omaa ihanneminäänsä. Roolien avulla voi tuoda esiin pilkahduksen todellisesta, mutta arjessa näkymättömissä olevasta persoonansa puolesta. Omakuvien suunnittelu ja valokuvauspaikkojen rakentaminen ovat mukavaa ja mielikuvitusta vapauttavaa. Rooliasujen tai kuvauksen suunnittelu nostaa arjen yläpuolelle ja jää kokemuksena lapselle mieleen. Omakuvassa lapsi saa olla päähenkilö. Itsestään on lupa nauttia ja omakuvasta saa pitää. Omakuva toimii lapsen identiteetin rakentajana ja siinä voi turvallisesti, ikään kuin leikin kautta tuoda esiin omia unelmiaan, ihanneminäänsä ja mielikuvia. (Savolainen 2004, 134–140.)

2.9 Aikaisemmat tutkimukset

Valokuvauksen ja lasten osallisuuden yhdistäviä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä löytyi erilaisissa muodoissa jonkin verran. Kaikissa oli painotettu hieman erilaisia asioita ja valokuvaa oli käytetty menetelmänä monilla tavoilla. Yhteistä opinnäytetöissä oli kuitenkin osallisuuden lisääminen ja lasten äänen tuominen esiin valokuvauksen keinoin.

Valokuvauksesta lasten kanssa on tehty myös väitöksiä. Päivi Setälän (2012) väitöskirja *Lapsi kuvan takana* on hyvä esimerkki valokuvauksen tuomisesta varhaiskasvatukseen ja lapsen maailmaan. Setälä on tutkinut väitöksessään lapsen valokuvauksen erityispiirteitä. Vaikka tutkimus kirjoittaa enemmänkin lasten valokuvan tulkintaa, se antaa hyvin kuvaa myös valokuvan käyttämisen mahdollisuuksista pienempien lasten kanssa.

Aikuisten ja nuorten kanssa valokuvan voimauttavaa vaikutusta on hyödynnetty huomattavasti enemmän. Inka Kiuru (2016) on pro gradu -työssään tutkinut osallistavaa valokuvausta monikulttuurisessa nuorisotyössä. Hän on työssään tuonut esiin valokuvan monipuolisuuden voimauttavassa ja osallistavassa merkityksessä. Hän nostaa esiin käsitteitä kuten osallistava valokuvaus ja photovoice, joissa ajatuksena on heikoimmassa asemassa olevien äänen tuominen kuuluviin valokuvauksen keinoin. Tämä

taas pohjaa Paulo Freiren pedagogiikkaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja tiedostamiseen. (Kiuru 2016, 20–22.)

Jo aikaisemmin mainittu valokuvaaja, sosiaali- ja taidekasvattaja Miina Savolainen on tutkinut ja kehittänyt vuosien 1998–2006 aikana oman voimauttavan valokuvauksen menetelmänsä. Hänen tutkimuksensa ovat perustuneet lastenkodissa varttuneiden nuorten tyttöjen ja naisten voimauttamisen prosessiin omakuvan kautta. Voimauttavan valokuvan keskiössä on ollut tuoda omakuvan kautta kuvattavalle hyväksytyksi ja nähdyksi tulemisen kokemuksia. Kuvauksessa on ollut oleellista kuvattavan ja kuvaajan tasa-arvoinen asema, osallisuus ja valtaistuminen. Kuvaaja on toiminut mahdollistaja ja kuuntelijana, kun kuvattava on saanut olla kuvan päähenkilö. Menetelmä on saanut hyvän vastaanoton ja sitä on sovellettu menestyksekkäästi kasvatukseen, hoito- ja terapeuttisen työn aloilla. (Savolainen 2009, 211–227.)

Osallisuuden tutkimusta ja kehittämistyötä on tehty varhaiskasvatuksen kentällä runsaasti erilaisten hankkeiden kautta. Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö teki vuosina 2009–2011, erilaisia kokeiluja 21 päiväkodissa osallisuuden lisäämiseksi niiden toiminnassa. Kehittämistyössä keskityttiin uusien työtapojen etsimiseen osallisuuden näkökulmasta. (Mäkitalo, Nevanen, Ojala, Tast, Venninen & Vilpas 2011, 4–5.) Kokeiluja tehtiin esimerkiksi pajatyöskentelystä, jonka avulla oli saatu lisättyä lasten valinnan vapautta ja ryhmärajoja oli häivytetty. Lapset oli otettu mukaan toiminnan suunnitteluun entistä paremmin ja aikuislähtöisyys oli vähentynyt. Osallisuuden astetta oli saatu nostettua päiväkodeissa vähitellen, kun toimintakulttuuri oli muuttunut sallivammaksi. Myös lapset olivat tarvinneet aikaa sopeutua uuteen tyyliin toimia. (Ruokojärvi & Luukkonen 2011, 45–53.)

Valokuvauksen ja osallisuuden yhdistäviä projekteja löytyy ympäri maailmaa runsaasti. Valokuvausta on käytetty apuna ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseen, voimauttamiseen ja yhteiskuntaan integroimiseen monin eri tavoin. Valokuvauksen avulla on pyritty tuomaan esiin yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevien ääntä. Yksi menestyneimmistä tällaisista projekteista on sosiaalisesti yritykseksi kasvaneen Cafe Artin My London Calendar, jossa kodittomien ottamista kuvista tuotetaan joka vuosi kalenteri. Osallisuuden kokemus tulee projektissa mukana olemisesta ja valokuvista jotka pääsevät suuremman yleisön nähtäväksi. Osallistujat kuvaavat projektissa mukana olon nostaneen heidän itsetuntoaan ja auttaneen heitä olemaan osallisia yhteiskunnassa. (Cafe Art n.d.) Samantyyllisiä valokuvausprojekteja on tuotettu runsaasti myös Suomessa. Vaikka nämä projektit eivät ole olleet varsinaisia tutkimuksia, on niistä saatu kokemustietoa ollut hyvin merkittävää.

3 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA SUUNNITTELU

Tässä luvussa kuvataan ensin lyhyesti toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä sekä taustaa, jonka jälkeen siirrytään kuvaamaan opinnäytetyön sisältämää projektia, sen suunnitteluprosessia ja tavoitteita.

3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisella opinnäytetyöllä alkaa olla vahva jalansija ammattikorkeakoulujen opinnäytetyövalikoimassa. Se poikkeaa perinteisestä tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä sillä, että siitä puuttuu usein perinteinen tutkiva osuus. Toiminnallinen opinnäytetyö painottaa enemmän työelämälähtöistä kehittämistoimintaa. Se voi olla projekti tai tuotos, kuten portfolio, esite tai opas. Toiminnallisen opinnäytetyön projekti voi olla vaikkapa messujen järjestäminen tai näyttely, riippuen koulutusalaista ja sen erityispiirteistä. (Vilka & Airaksinen 2003, 9—17.)

Vaikka toiminnallinen opinnäytetyö ei sisältäisi perinteistä tutkimuksellisen opinnäytetyön asetelmaa, se vaatii kuitenkin tarkkaa aiheeseen perehtymistä sekä tieteellistä otetta. Työ liitetään teoreettiseen viitekehykseen ja toiminnan kaikki vaiheet perustellaan ja dokumentoidaan huolellisesti. Työssä korostuvat tekijän kriittinen ja reflektioiva ajattelukyky. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla opiskelijalle hyvä paikka näyttää kykyjään mahdolliselle työnantajalle. Työ antaa näin tekijälle tilaisuuden työelämäsuhteiden syventämiseen. (Vilka & Airaksinen 2003, 9—17.)

Toiminnallinen opinnäytetyö sopi aiheeseeni opinnäytetyön eri muodoista parhaiten. Alussa minun oli vaikeaa hahmottaa ja erottaa toiminnallista ja perinteistä tutkimusta sisältävää työtä. Lukiessani Theseus -tietokannasta muita toiminnallisia opinnäytetöitä huomasin, että monissa oli elementtejä sekä toiminnallisesta että tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä. Joissakin oli tehty ”tuplatyö” ja opinnäyte oli paisunut tarkoituksettoman suureksi. Työn rajaaminen olikin haasteellista ja toteutuksen yhteydessä onkin ollut pakko palata rajaamaan työtä ajoittain uudelleen.

3.1 Opinnäytetyöhön sisältyvän projektin tavoitteet

Tampereen kaupungin Niemenrannan päiväkodissa on ollut vuosina 2015–2016 käynnissä hanke pienryhmätoiminnan pedagogisen puolen kehittämiseksi. Hankkeessa on viety eteenpäin pienryhmätoiminnan pedagogiikkaa, yhteisöllisyyttä ja lasten osallisuuden toteutumista. Hankkeen myötä Niemenrannan päiväkodissa on tehty muutoksia toimintakulttuuriin ja perinteiset ryhmät on korvattu parityöskentelymallilla. Pienryhmätoiminnan kehittämisen seuraavaksi vaiheeksi hankkeessa on asetettu lasten osallisuuden tuominen osaksi vakiintunutta käytäntöä. Osallisuuden ja pienryhmätoiminnan saaminen osaksi uutta toimintakulttuuria tarvitsee erilaisia

toteutuksia ja kokeiluita. (Järvenkylä & Markkanen 2016, 45—49.) Opinnäytetyöhöni sisältyvä projekti toimi yhtenä tällaisista henkilökuntaa inspiroivista ja lasten osallisuuteen kannustavista projekteista Niemenrannan päiväkodissa.

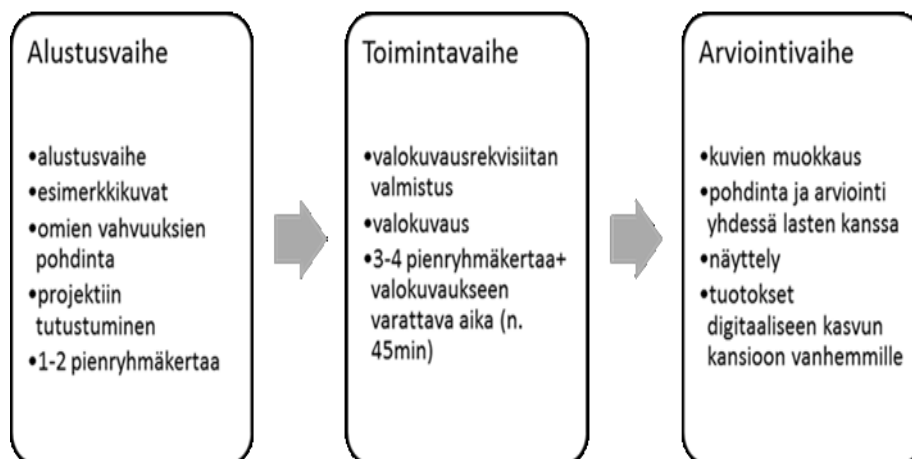
Opinnäytetyö toteutettiin 4–5-vuotiaiden ryhmässä, jossa lapsia oli yhteensä 17. Kyseisen ryhmän opintosuunnitelman keskiössä oli osallisuuden lisäksi tunnekasvatus, ryhmäytyminen, toisten huomioinen ja vuorovaikutustaidot. Opinnäytetyön projektin toteuttaminen luovaa menetelmää käyttäen ajateltiin sopivan näihin aihealueisiin. Tilaajan edustaja tiesi valokuvaustaustastani ja toivoi minun toteuttavan opinnäytetyön tätä taitoa hyödyntäen. Niemenrannan päiväkodin toimintaympäristö, jossa oli käytävissä muun muassa mediakirjasto ja ateljeehuone tarvikkeineen, tuki myös osaltaan taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien käyttämistä.

Keskusteluissa päädyimme yhdessä valokuvauksen kautta lasten minäkuvan ja vahvuuksiin. Yksilöllisten vahvuuksien tukemisella valokuvauksen keinoin ajateltiin olevan suotuisia vaikutuksia koko ryhmään ja sen ryhmäytymiseen. Toisten ryhmän jäsenten vahvuuksien näkeminen ja omien vahvuuksien näkyväksi tekeminen toisille tiedetään luovan positiivista ”me-henkeä” ja tukevan lapsien sosiaalisen itsetunnon kehittymistä (Järvinen & Mikkola 2015, 27). Tiesin omasta harrastajavalokuvaajan kokemuksestani, että onnistunut valokuva toimii positiivisen minäkuvan rakentajana varsin tehokkaasti. Olin aiheesta kiinnostuneena lukenut Miina Savolaisen Maailman ihanin tyttö -teoksen, jossa käytiin läpi voimauttavan valokuvan prosessia (ks. 2.4).

Opinnäytetyöllä oli siis useita tavoitteita, joista lähtötavoitteena voidaan pitää lasten osallisuuden lisäämistä ja positiivisen minäkuvan tukemista. Onnistuessaan projektin oli tarkoitus myös tuoda esiin lasten osallisuuden myönteisiä vaikutuksia kasvattajille ja koko työyhteisölle. Pienryhmätöiminnan mahdollisuuksien hyödyntäminen ja tietoisesti tekeminen olivat myös tärkeitä aihealueita.

3.2 Toiminnan alustava suunnitelma

Seuraavassa kuvaan opinnäytetyön sisältämän projektin alustavan suunnitelman eri vaiheita. Alustava suunnitelma jätettiin tarkoituksella hyvin suurpiirteiseksi ja väljäksi. Tarkempaan suunnitelmien tekoon haluttiin lapset mukaan, mikä nähtiin osallisuuden toteutumisen kannalta tärkeäksi. Projektin suunnitelman runko haluttiin kuitenkin muodostaa jo etukäteen, jotta aikataulua ja aineellisia resursseja oli mahdollista miettiä etukäteen.

Kuva 2. Opinnäytetyön sisältämän projektin alustava suunnitelma vaiheinen

Alustusvaihe suunniteltiin tehtäväksi ensin pilottiryhmälle, johon valittiin viisi lasta. Lapset oli tarkoitus johdattaa opinnäytetyön aiheeseen esimerkkikuvien avulla, jotka olin valmiiksi valinnut. Tämän jälkeen olin suunnitellut pienryhmissä toteuttavani samanlaisen alustuksen kuin pilottiryhmän kanssa lopulle ryhmän lapsista. Alustusvaiheen jälkeen oli tarkoitus siirtyä keskustelemaan ryhmäläisten vahvuuksista. Tähän oli tarkoitus käyttää aikaa 1–2 pienryhmäkertaa kokonaisuudessaan. Lasten ottaminen mukaan suunnitteluun kuului myös alustusvaiheeseen.

Toimintavaiheessa suunnitelmana oli valmistaa rekvisiitta erikseen sovitulla menetelmällä. Tässä vaiheessa menetelmää ei vielä mietitty loppuun, vaan suunnitelmaan jätettiin joustavuutta ajan ja muiden resurssien suhteen. Rekvisiitta oli tarkoitus valmistaa pienryhmissä, joiden muodostamisen pohjaksi otettiin lasten osallisuuden aste (ks. 2.4) ja mielenkiinnon kohteet. Rekvisiitan valmistukseen aikaa olin suunnitelmavaiheessa resursoinut noin 3–4 pienryhmäkertaa, joka ajallisesti antoi tarpeeksi vapautta toteuttaa erilaisia ideoita. Lasten vahvuuksien kuvaamiseen resursoin tässä vaiheessa 45 minuuttia per pienryhmä. Ajatuksena oli kuvata yksi pienryhmä kerrallaan, niin että jokainen ryhmän jäsen käy vuorollaan kuvauttamassa omakuvansa.

Opinnäytetyön projektiosuuden kolmas vaihe eli niin sanottu arviointivaihe suunniteltiin pääasiallisesti pienryhmätoiminnan ympärille. Pienryhmissä jokainen lapsi saisi aikaa ja tilaa riittävästi käydä läpi tunteuksiaan ja omaa kuvaansa. Arviointivaiheeseen liitettiin myös vanhemmille järjestettävä näyttely, jossa lapset saivat palautetta kuvista omilta vanhemmiltaan. Tässä nähtiin myös yhteisöllistä arvoa. Projektin tuotokset oli tarkoitus laittaa lopuksi vanhemmille digitaaliseen kasvunkansioon.

4 OPINNÄYTETYÖN SISÄLTÄMÄN PROJEKTIN TOTEUTUS

Tässä luvussa avaan opinnäytetyön sisältämän valokuvausprojektin eri toimintakertojen sisältöä sekä havaintoja toiminnan onnistumisesta. Projektiin prosessimainen muokkautuva luonne tulee hyvin esiin toimintakertojen kuvaamisen myötä. Alustus, kuvaaminen ja näyttelyn järjestäminen olivat isoimmat osa-alueet projektissa. Tekeminen muokkautui pitkälti ryhmän muun toiminnan ohessa ja oli ajoittain hyvinkin spontaania. Toiminnan tavoitteita pohjustetaan tässä luvussa osallisuuden ja minäkuvan kehittämiseen liittyvillä teorioilla.

Olen sijoittanut projektin tuottamia lasten omakuvia tähän lukuun havainnollistamaan, mistä todella lopputuloksena omakuvien muodossa oli kyse, vaikka projekti muokkautui lopulta yhteisölliseksi, ei pelkästään yksittäisiksi omakuviksi. En viittaa kuviin tekstissä kuvien numeroilla, koska se ei ole tarkoituksenmukaista opinnäytetyön tavoitteiden ja tarkoituksen kannalta. Sen sijaan kuvatekstillä on merkitystä, koska ne ovat lasten omia kuvailuja ja ilmaisevat heidän omia vahvuuksiaan.

4.1 Työn rajaaminen

Projektin toiminnallinen osuus suunniteltiin tapahtuvaksi Niemenrannan päiväkodin yhdessä pienryhmässä tammi-maaliskuun välisenä aikana 2017. Ryhmässä oli yhteensä 17, neljä-viisi vuotiasta lasta. Ajallinen rajaaminen tuli suoraan opintoihin kuuluvasta työharjoittelusta, jonka aikana pyrin opinnäytetyön sisältämän projektin saattamaan loppuun. Valitsimme 5 lasta pilottiryhmään yhdessä ryhmän lastentarhanopettajan kanssa. Tarkoituksena oli kuitenkin lopuksi toteuttaa projektin valokuvausosuus koko lapsiryhmän kanssa. Tämä mietitytti aikataulullisesti, mutta hyvällä suunnittelulla, aikataulutuksella ja töiden jakamisella ryhmän kesken uskoimme pääsevämme hyvään lopputulokseen.

4.2 Ensimmäinen alustuskerta

Aloitin alustavan suunnitelman mukaisesti 5 lapsen pilottiryhmän kanssa. Ajatuksena pilottiryhmässä oli kokeilla kuinka lapsia olisi hyvä johdatella projektiin ja valokuvaamiseen aiheena yleisesti. Minulla oli mukana ennakoon valitsemani esimerkkikuvat, joiden avulla lapsia oli tarkoitus viritellä opinnäytetyöprojektiin. Aloitin näyttämällä kuvia ja jakamalla niitä lapsille. Samalla kyselin lapsilta huomioita ja tulkintoja esittelemistäni kuvista. Missä kuvien lapset voisivat olla hyviä? Mitä ajatuksia kuvat herättävät?

Kysymykset olivat aivan liian johdattelevia lapsille. Lapset alkoivat kertoa, mitä kuvassa konkreettisesti näkivät. Keskustelu, niin kuin sen olin ajatellut menevän, olisikin edellyttänyt lapsilta sellaista kuvanlukutaitoa, jota heillä ei ikänsä puolesta ollut. Olin kuvitellut pystyväni keskustelemaan lasten

kanssa ”tarinoista” kuvien takana, tunteista ja vahvuuksista niin kuin aikuiset ne mieltävät.

Osa lapsista hermostui odottaessaan vuoroaan ja sitä myöten levottomuus levisi ryhmään. Toiminta lähti lipsumaan kiireen ja kaaoksen tielle ja koin itse menettäväni tilanteen hallinnan. Mukana ollut lastentarhanopettaja rupesi rauhoittamaan tilannetta taukojumpalla, mutta aiheeseen palaaminen ei ryhmältä enää onnistunut.

Kuvat olivat kyllä kiinnostaneet lapsia, mutta niiden avulla en ollut onnistunut viemään lapsia sisälle aiheeseen. Jaettuja kuvia oli liian paljon, eivätkä lapset ymmärtäneet, mihin toiminnalla ja kuvien katselulla tähdättiin. Tämä johti turhautumiseen. Minulle oli vaikea olla ohjaamatta lapsia omaan ”mietittyyn suuntaani”, mikä taas johti osallisuuden kannalta kyseenalaiseen lopputulokseen. Vahvuus aiheena osoittautui myös hankalaksi ymmärtää. Keskusteluissa lapsilla nousi aina viimeisin kokemus mieleen, jolloin omia ”pysyviä” vahvuuksia oli vaikea hahmottaa. Esimerkiksi yksi lapsi sanoi hänen vahvuudekseen hiihtämisen, koska oli käynyt ensimmäisen kerran elämässään hiihtämässä edeltävänä päivänä.

Kuvien analysoinnin vaikeuden lasten kanssa on väitöskirjassaan esiin nostanut myös filosofian maisteri Päivi Setälä (2012), joka tutki lasten itse kuvaamien kuvien tulkintaa. Myös hänellä oli vaikeuksia olla johdattelematta lapsia kysymyksillään, niin ettei lapsi olettaisi, mitä aikuinen halusi kuulla. Setälä havaitsi myös lasten valokuvatulkinnan konkreettisuuden. Lapset kertoivat pääasiassa sen mitä kuvassa näkivät, eivätkä ”kuvan takaa” löytävää tarinaa. (Setälä 2012, 78–79.)

Tässä ensimmäisestä kerrasta jäi itselle sekava ja hieman lamaantunut olo, koska toiminta ei ollut mennyt niin kuin olin mielessäni suunnitellut. Vaikka tiesin, että täsmälliset suunnitelmat lasten kanssa harvoin toimivat, koin epäonnistuneeni. Muutamana päivänä itsetutkiskelun ja miettimisen jälkeen rupesin näkemään epäonnistuneessa kokeilussa positiivisia puolia. Sain hyvää kokemusta miettiä omia valmiuksiani lasten osallisuuden edistämiseen. Kuinka annan lapsille tilaa, kuinka luovun omista ”hienoista suunnitelmistani”, kuinka aidosti haluan edistää lasten osallisuutta? Usein kasvatustajat saattavat pitää tiukasti kiinni omista suunnitelmistaan ja visioistaan, mikä taas johtaa lasten omien ideoiden ja ajatusten jäämiseen taka-alalle (Järvinen & Mikkola 2015, 20–21).

4.3 Toinen alustuskerta

Päädymme ensimmäisen alustusyrityksen jälkeen hylkäämään pilottiryhmä -tyyppisen alustuksen. Sen sijaan jaoimme koko ryhmän kahteen, jolloin yhdessä ryhmässä oli noin 8 lasta. Alustuksen pitäminen suuremmalle ryhmälle tähtäsi demokraattiseen päätöksentekoon projektin suhteen. Demokraattinen osallisuus onkin yksi osallisuuden muoto (Heikka,

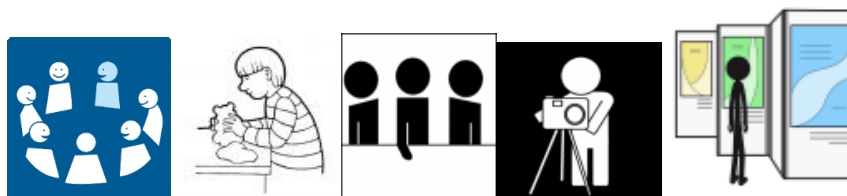
Fonsen, Elo & Leinonen 2014, 30–31.), joka sopi tähän kohtaan projektia varsin hyvin. Ryhmän jakamisella kahteen pienempään ryhmään pyrittiin helpottamaan osallisuuden toteutumista myös hiljaisimpien ja arempien lasten kohdalta. Lapset eivät myöskään ikänsä puolesta jaksakeskittyä liian suuren ryhmän demokraattiseen prosessiin, vaan se pitää suhteuttaa heidän ikäänsä (Heikka ym. 2014, 30–31).

Suurempi ryhmä mahdollisti demokraattisen osallisuuden kokemuksen lapsille, toisin kuin alkuperäisessä pienryhmälustuksessa. Ryhmästä ne lapset, jotka halusivat osallistua, pystyivät ottamaan aktiivisemmän roolin. Ja taas ne lapset, jotka eivät halunneet olla yhtä aktiivisia, pääsivät osalliseksi demokraattisen prosessin kautta, kun yhdessä ryhmän kanssa teimme päätökset äänestämällä esimerkiksi rakennettavasta rekvisiitasta.

Osallisuuden tulisikin olla lapsille vapaaehtoista. Kasvattajalta demokraattinen osallisuus vaatii hiljaisimpien lasten rohkaisemista sekä kykyä luoda pedagoginen kohtaaminen lasten ja kasvattajan välille. Kasvattaja jakaa valtaa ja luo tasa-arvoisen suhteen lapsiin. Demokraattinen osallisuus saa lapsen kunnioittamaan omia, sekä muiden päätöksiä ja pitämään niistä paremmin kiinni. (Heikka ym. 2014, 29–33.)

Alustuksen ja suunnitelmien teko ryhmänä lisäsi lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapset tekivät päätökset ryhmänä, jolloin myös vastuu jakautui ryhmälle. Tämä oli hyvä pohja alkaa luoda yhteistä projektia. Yhteenkuuluvuus onkin lapsen sosiaalisen itsetunnon kehityksen kannalta hyvin oleellisessa asemassa (Järvinen & Mikkola 2015, 27).

Alustus koki muutenkin muodonmuutoksen, kun hylkäsin ennakkoon valitsemani kuvat ja suunnittelin kuvallisen kaavan projektista alustuksen tueksi (ks. kuva 3). Kuvallinen kaava sisälsi kuvat jokaisesta projektin eri vaiheesta. Projektin kuvallisen kaavan avulla lapsien oli helpompi hahmottaa, missä vaiheessa oltiin kulloinkin menossa. Pystyin myös muistuttamaan tarpeen mukaan lapsia projektin etenemisestä ja seuraavasta vaiheesta. Kuvallisen ennakoinnin tiedetään tukevan lapsen ajanhahmotuksen kehittymistä sekä auttavan heitä hahmottamaan tulevaa sanallista viestintää paremmin (Tampere n.d.).

Kuva 3. Opinnäytetyön sisältämän projektin kuvallinen kaava

Kuvasarjassa ensimmäisenä oli kuva piiristä, jossa istui lapsia. Tällä kuvalla toin esiin tilannetta, jossa juuri olimme, yhdessä piirillä, tekemässä suunnitelmia. Toisena oli kädentaitokuva, jolla kuvasin rekvisiitan valmistamista. Tämän jälkeen ja osittain päällekkäin oli kuva, jossa kaksi ihmistä keskustelivat. Tällä kuvasin lasten kanssa käytäviä keskusteluja heidän vahvuuksistaan. Sitten vuorossa oli valokuvauskuva ja lopussa vielä näyttelykuva, joka oli projektin huipentuma.

Varsinkin näyttelykuva sai monet lapset hyvin innostuneeksi. Pääsisimme näyttämään hienot kuvamme ja työmme tulokset myös lasten vanhemmille ja perheille. Tämä oli hyvä motivaatiotekijä, joka kannatteli projektia. Lapsille onkin hyvin tärkeää tulla nähdyksi ja hyväksytyksi omien vanhempiensa silmissä (Mattila 2011, 56–59).

Kuvien esittelyn jälkeen palasin takaisin rekvisiitta-kohtaan, koska taustojen ulkoasu oli tarkoitus suunnitella lasten kanssa yhdessä. Tässä vaiheessa pyysin lapsia miettimään, minkälaisen taustan he haluisivat omiin kuviinsa. Jokainen ryhmästä sai tuoda esiin omia ehdotuksiaan. Kirjoitin ehdotukset ylös ja lopuksi äänestimme molemmissa ryhmissä käsipystyyn-äänestyksellä, minkä taustan valitsimme toteutukseen. Jokainen lapsi joutui tekemään kompromisseja taustan valinnan suhteen, koska ajallisesti ja käytössä olevien resurssien vuoksi olisi ollut mahdotonta toteuttaa jokaisen yksittäisen lapsen toivetta. Päätimme kuvata sisätiloissa, koska ulkona kuvaaminen olisi ollut hyvin vaikea järjestää muualla kuin päiväkodin pihassa ja se olisi sitonut ryhmän kasvattajia liikaa. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja me-hengen luomisessa yhteiset taustat ja niiden valmistaminen toimi kuitenkin hienosti.

Ensimmäinen alustusryhmä valitsi taustakseen kesätaustan ja toinen vastaavasti talvisen lumimaiseman. Samalla lapset ehdottelivat, mitä kaikkea taustassa olisi. Kukkia, sateenkaari, lintuja, jääpuikkoja jne. Lasten ehdotusten ja ideoiden kuunteleminen ja vieminen käytännössä projektiin vahvisti lasten kokemusta itsestään toimijana ja antoi heille kokemuksen omien valintojen konkretisoitumisesta (Järvinen & Mikkola 2015, 18). Lapset saivat ilmoittaa kiinnostuksensa eri rekvisiittojen valmistukseen, ja jaoin tehtävät lasten kesken. Pidimme projektin aikana tehtävänjaosta kiinni, jolloin lapset saivat ottaa vastuuta omista päätöksistään.

4.4 Rekvisiittojen valmistaminen ja vahvuuksien etsintä

Alustusvaiheen jälkeen aloimme valmistaa taustoja kankaalle maalaten. Olimme päätyneet maalaamiseen, koska päiväkodilta löytyi runsaasti maalaustarvikkeita ja siihen soveltuvat tilat. Taustakankaiden maalaukseen osallistuivat ainoastaan ne lapset, jotka olivat yhteisessä alustusvaiheessa ilmoittaneet halukkuutensa osallistua. Osa lapsista valmisti muuta rekvisiittaa, ja ne suunniteltiin spontaanista tilanteesta ja saatavilla olevat tarvikkeet huomioiden.

Taustojen ja rekvisiitan teon yhteydessä aloimme ryhmän lastentarhanopettajan kanssa etsimään lasten kanssa keskustellen heidän vahvuuksiin, joita he halusivat kuvissa tuoda esiin. Osa lapsista nimesi helposti taitojaan ja harrastuksiaan, kun taas osan kanssa sai tehdä enemmän työtä, jotta lapsi pääsi sisälle aiheeseen.

Ryhmän lastentarhanopettaja keksi hyödyntää myös piirtämistä apuna, jolloin osa lapsista, joiden kanssa pelkkä keskusteleminen aiheesta ei tuottanut tulosta, saattoivat visuaalisesti tuoda esiin toiveensa kuvauksen suhteen. Kasvattajien haasteena lapsiryhmissä onkin löytää jokaisen lapsen kanssa toimimiseen sopiva tapa (Järvinen & Mikkola 2015, 42).

Osa lapsista suunnitteli kuvaa hyvinkin yksityiskohtaisesti, toiset taas saivat nopeasti jotain ja halusivat lähteä muihin leikkeihin. Tässä tulivat hyvin esiin lasten erilaiset mielenkiinnon kohteet. Osa projekti kiinnosti enemmän kuin toisia. Jokaiselle lapselle löydettiin kuitenkin jotain omaa ja sellaista johon hän itse sai kosketuspintaa. Kasvattajan sensitiivinen kohtaaminen ja ryhmäntuntemus korostuivat vahvuuksien etsinnän aikana.

Jotkut lapsista halusivat ehdottomasti tuoda kotoaan rekvisiittaa, kuten jalkapalloasun tai remonttivyön, toisille taas etsimme päiväkodin varusteista sopivat rekvisiitat. Vahvuuksia löytyi hyvin erilaisia. Yksi lapsi nimesi vahvuudekseen perheensä, toinen remontointitaidot. Useammalla lapsella vahvuudet liittyivät harrastuksiin ja erilaisiin mielenkiinnon kohteisiin. Näissä he kokivat olevansa vahvoilla ja saaneensa positiivisia kokemuksia. Nämä lapsuudessa jo muodostuvat vahvuudet ja taidot ovat lapsien positiivisen minäkuvan rakennusaineita ja muokkaavat sitä kivijalkaa josta heidän aikuisuutensa minäkuva muodostuu (Keltinkangas- Järvinen 2011, 70).

4.5 Kuvaaminen

Taustojen valmistuksen ja vahvuuksien etsinnän jälkeen alkoi itse kuvausvaihe. Suunnittelin kuvaavani samalla pienryhmäkerralla noin 5 lasta, niin että kuvaamiseen varasin aikaa noin 10 minuuttia per lapsi. Olin tiedottanut lapsille ja heidän vanhemmilleen kuvaamisesta etukäteen, jolloin vaatetuksen ja mahdollisen kotoa tuotavan rekvisiitan pystyi miettimään valmiiksi. Vanhemmat olivat allekirjoittaneet valokuvausluvut ja antaneet suostumuksensa valokuvien käyttöön opinnäytetyöni raportissa (ks. Liite 1).

Otin lapset kuvattavaksi yksitellen, koska osalle kuvaaminen oli jännittävä tilanne ja muiden ryhmäläisten läsnäolo olisi ollut häiriötekijä. Muutamalla erityistuen tarpeen lapsella oli kuvauksessa mukana ryhmän lastentarhanopettaja. Halusin antaa lapsille jakamattoman huomioni ja luoda keskustelun ja rennon tunnelman avustuksella hetken, joka jäisi positiivisena kokemuksena lasten mieleen. Halusin näin toimien tuoda kuvaustilanteeseen myös voimauttavan valokuvauksen elementtejä. Voimauttavassa valokuvauksessa kuvattava on päähenkilö ja kuvauksessa lähdetään liikkeelle

kuvattavan omasta minästä ja hyväksyvästä katseesta, jonka hän saa kuvaajalta (Savolainen 2004, 130–131). Jokainen ryhmäläinen sai siis vuoroonsa olla päähenkilönä omassa kuvauksessaan.

Opinnäytetyöprojektissä keskeisenä tavoitteena oli pyrkimys kasvattaa lasten positiivista minäkuvaa valokuvauksen keinoin. Itse kuvaushetki oli merkityksellinen arvostavan katseen ja vahvistavan kohtaamisen tilanne. Lapsen ja aikuisen kohtaamisessa vastuu onkin aina aikuisella. On kasvattajan tehtävä luoda lapselle kokemus hyvästä kohtaamisesta, jossa lapsi kokee kelpaavansa sellaisena kuin on. Lapsi rakentaa jatkuvasti kokonaiskuvaa siitä millainen hän on, millaisia muut ihmiset ja yhteisö ovat. (Mattila 2011, 15–19.)

Kuva 4. "Olen hyvä haaveilemaan"

Kuvaustilanne oli minulle kasvattajana arvokas tilaisuus päästä rakentamaan lapsille kokempohjaa positiivisen omakuvan kehittymisessä. Koska lapset olivat muodostuneet minulle jo tutuiksi, osasin antaa positiivista huomiota lapsille niin, että se tuntui aidolta. Jotta kehu ja positiivinen palaute toimitivat halutulla tavalla, on niiden oltava aitoja, mikä taas vaatii kasvattajalta lasten tuntemista (Vehkalahti 2007, 116).

Osa lapsista toimi kameran edessä luontevasti eikä tuntunut välittävän sen läsnäolosta. Osan kanssa jouduin tekemään enemmän töitä, jotta sain heidät ”unohtamaan” kameran läsnäolon. Tämä työ oli arvostavaa katsetta ja positiivisten puolien korostamista lapselle. Kuvaustilanteen keskustelut olivat hyvin antoisia. Opin tuntemaan lapsia vielä paremmin, he uskalsivat kertoa minulle kahden kesken asioita, joista ei isommassa ryhmässä varmasti olisi tullut edes puhetta. Kuvauksen aikana toin esiin katseellani ja olemuksellani arvostusta ja ihailua. Katse onkin hyvin merkityksellinen viesti. Sen avulla voimme tuoda esiin hyväksyntää ja kiinnostusta toista ihmistä kohtaan. Kasvattajan katseella on suuri merkitys lapselle. Kaunis ja avoin katse rohkaisee lasta jakamaan elämäänsä aikuiselle. (Mattila 2011, 27–28.)

Kuva 5. ”Osaan pelata hyvin”

4.6 Valokuvien tarkastelu pienryhmissä

Valokuvauksen jälkeen oli vuorossa valokuvien tarkastelu ja ihastelu pienryhmissä. Tämä oli samalla se vaihe, jossa sain palautetta opinnäytetyöprojektin onnistumisesta. Tulostin ja laminoisin kuvat A4-kokoon. Pienryhmät koostuivat neljästä—viidestä lapsesta kerrallaan. Ryhmätilanteessa kerroin ensin lapsille, että tarkoitus on vuoron perään katsoa jokaisen kuvaa ja sanoa siitä jotain positiivista. Samalla tuli myös miettiä kuvan kautta ystävien vahvuuksia. Jokainen näki kuvansa vuorollaan. Lapset olivat

kaikki hyvin innostuneita kuvien katselusta. Osa lapsista silmin nähden tärisi nähdessään oman kuvansa, niin odotusta täynnä he olivat. Innostus ja odotus palkittiin upealla omakuvalla.

Ryhmissä lapset kommentoivat toistensa kuvia hyvin positiiviseen sävyyn. Jokaisen kuvaa ihailtiin pienryhmässä yhdessä. Lapset osasivat hyvin nimitä toistensa vahvuuksia valokuvista ja ne herättivät keskustelua. Jos toiset eivät heti jonkun ryhmäläisen kuvasta osanneet arvata hänen vahvuuttaan, lapset kertoivat mielellään muille itse vahvuudestaan. Kehujen kuunteleminen toisilta ryhmäläisiltä oli selvästi hyvin voimauttava kokemus lapsille. Tilanne oli spontaani ja lapsilähtöinen, minun ei tarvinnut kasvattajana ohjata ryhmää kuin muutamilla kysymyksillä. Lapset olivat hyvin vilpittämiä kehuissaan ja tunteet tulivat pintaan.

Kuva 6. ”Olen hyvä uimaan ja minulla on rakkaita muistoja Australiasta, jossa olen asunut”

Kuvien tarkastelu pienryhmissä toimi hyvin. Pienryhmässä jokaisen kuvalle oli aikaa keskusteluun ja ihailuun. Ryhmissä iloittiin toisten hienoista kuvista, ja tämä taas vahvisti lasten keskinäistä onnistumisen tunnetta. Lapsille onkin hyvin merkityksellistä tulla hyväksytyksi omassa ryhmässään omana itsenään (Järvinen & Mikkola 2015, 26–27). Pienemmässä ryhmässä tuotoksia oli turvallista tutkia, ja lapset keskustelivat niistä vielä ryhmätilanteen jälkeenkin.

4.7 Valokuvanäyttely

Opinnäytetyöprojektin päätöksenä järjestimme lasten kanssa näyttelyn kuvista. Vanhemmille ja sukulaisille suunnattu näyttely järjestettiin päiväkodin tiloissa yhden päiväkotipäivän päätteeksi. Olimme laittaneet kotiin kutsut etukäteen. Halusimme näyttelyn yhteyteen tuoda myös juhlakäyt-täytymisen opettelun, josta keskustelimme lasten kanssa päivähoitossa. Lapset olivat hyvin jännittyneitä ja innoissaan miettiessään vanhempien reaktioita kuviinsa ja keskustelivat yhdessä, kuinka näyttelyssä pitää käyt-täytyä.

Näyttelyn alussa pidimme molemmat, sekä minä että ryhmän lastentarhanopettaja, puheet vanhemmille. Omassa puheessani korostin projektin onnistunutta me-henkeä sekä lasten aktiivisuutta ja upeita ideoita. Kerroin vanhemmille, kuinka mahtavia ja ainutlaatuisia lapsia ryhmässä on. Paikalle oli saapunut suurin osa lasten vanhemmista ja osalla oli mukana myös muuta sukua ja perhettä.

Näyttelypuheen jälkeen leikkasimme näyttely nauhan ja päästimme vanhemmat ihastelemaan lapsiensa kuvia. Lasten tehtävänä oli esitellä vanhemmilleen oma, sekä muiden ryhmän jäsenten kuvat. Näyttelyn yhteyteen olimme ripustaneet esille myös valmistamamme rekvisiitat ja taustat, joiden avulla lapset kertoivat näyttelyvieraille valokuvaprojektin vaiheista.

Kuva 7. "Olen hyvä tanssimaan"

Vanhempien palautteet kuvista ja projektista olivat hyvin positiivisia ja jopa liikuttuneita. Vanhemmat kuuntelivat lastensa innostuneita tarinoita projektista ja saivat samalla tilaisuuden kehua ja keskittyä lapsen positiivisiin ominaisuuksiin. Lapset esittelivät kuvia vanhemmilleen ylpeinä ja myös vanhempien puheista huokui ylpeyttä omasta lapsestaan. Näyttelyssä koimme yhdessä ilon ja liikituksen kyyneliä, positiivista me-henkeä ja ylpeyttä lapsista. Tunnelma oli erittäin lämmin ja lapsia kannustava. Vanhemmat kehuivat projektin ideaa sekä toteutusta ja toivoivat tämän tyyppistä toimintaa lisää.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016) esille tuotu vanhempien ja kasvattajien yhteistyö toteutui projektissa lasten yhteisen ihailun ja myönteisen kohtaamisen kautta. Näyttely toi vanhemmat yhteen ihastelemaan omia ja ryhmän muita lapsia. Vanhemmilla oli näyttelyn tiimoilta mahdollisuus myös tutustua paremmin ryhmän muihin lapsiin ja toisiin vanhempiin. Vanhemmuuden tukeminen tässäkin muodossa mainitaan varhaiskasvatuksen perusteissa.

Onnistuneet valokuvat innostivat ryhmän lapsia ja kasvattajia miettimään myös, miten ja missä projektin saisi esiteltävä laajemmalle yhteisölle. Tästä lähti idea viedä näyttely myös kirjastoon, sekä kirjoittaa Presidentille Sauli Niinistölle kirje johon, lapset laittaisivat terveisensä ja kuvansa presidentille. Lasten vanhemmat ottivat tämän idean hyvin vastaan ja kaikki antoivat kirjallisen suostumuksensa kirjaston näyttelyyn.

Kuva 8. "Minun vahvuuteni on minun perheeni"

5 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI JA PALAUTE

Toiminnallinen opinnäytetyö ei varsinaisesti ole perinteinen tutkimus, mutta se on hyvä tehdä tutkivalla asenteella. Jokaista valintaa tulee kyetä perustelemaan valittu teoreettinen tietopohja huomioiden. Oman työnsä arviointi tulee olla kriittistä ja perusteellista. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota ensinnäkin työn ideaan, joka pitää sisällään mm. tavoitteet, teoreettisen viitekehyksen, kohderyhmän ja projektin ”ongelman”. Olivatko tavoitteet realistisia? Olisiko jotain voinut tehdä toisin? Työtä arvioidaan kokonaisvaltaisesti sekä osissa. (Vilka & Airaksinen 2003, 154–155.)

Tässä luvussa arvioin opinnäytetyöprosessiani yleisesti saatujen kokemusten, muistiinpanojen ja ryhmän kasvattajilta sekä lapsilta saatujen palautteiden perusteella. Lisäksi lukuun on liitetty mukaan kirjastossa pidetyn näyttelyn katsojapalautetta. Esittelen myös valokuvausprojektin lopullisen mallin. Arvioin luvussa omaa onnistumistani sekä työn tavoitteiden saavuttamista.

5.1 Valokuvausprojektin lopullinen malli

Lasten osallisuutta ja positiivista minäkuva tukevan valokuvausprojektin havainnollistavaksi malliksi luonnostelin alla näkyvän kaavion (kuva 9). Alustavan suunnitelman tyyllisesti malli on myös kolmiosainen, mutta sisällöt kokivat projektin myötä hieman muutoksia.

Kuva 9. Valokuvausprojektin kulku

Alustusvaiheeseen lisäsin demokraattisen osallisuuden, koska suuremmassa ryhmässä toteutettu suunnittelu ja alustusvaihe toimivat paremmin kuin pienryhmässä tehty kokeilu. Tilanne tietysti voisi olla erilainen eri var-

haiskasvatusryhmässä, mutta koin tämän kokeilun perusteella, että demokraattinen päättäminen oli hyvä ja toimiva muoto lasten projektiin sitoutumisen kannalta. Alustusvaiheessa kuvallinen kaava osoittautui asiaan palaamisen kannalta välttämättömäksi.

Toimintavaiheessa alkuperäinen suunnitelma koki muutosta lähinnä lasten kanssa käytyjen ”Minun vahvuuteni” -keskustelujen osalta. Tässä visualisointi osoittautui joidenkin lasten kohdalla toimivaksi tavaksi päästä käsiksi omakuvan sisältöön. Lapsen kanssa piirrettiin ja hahmoteltiin kuva etukäteen paperille, jolloin lapsi osasi paremmin ilmaista mitä hän siihen haluaa.

Arviointivaihe meni suurimmalta osin, kuten sen olin suunnitellutkin. Pienryhmässä kuvien katselu ja arviointi antoivat kaikille lapsille mahdollisuuden rauhassa, kasvattajan läsnä ollessa, paneutua kuvaansa.

Kuva 10. ”Tykkään hoitaa pehmoleluja”

5.2 Lasten ja ryhmän kasvattajien palaute

Lasten näkemykset ja kokemukset projektin onnistumisesta olivat johtopäätösten tekemisessä tärkeässä asemassa. Aulan (2011, 28) mukaan pienillä lapsilla vanhemmat ja muut kasvattajat toimivat usein ajatusten ja

tuntemusten sanoittajina ja tulkkeina, mutta myös lasten mielipiteiden kuuleminen olisi tärkeää.

Palautteen kerääminen tapahtui pienryhmissä, joissa arvioimme kuvia ja kävimme läpi projektia. Myös koko ryhmän kesken puhuimme projektin onnistumisesta aamupiirillä. Pienryhmissä palaute oli kauttaaltaan hyvin innostunutta ja lasten kommentit ja palautteet kuvista ja projektista positiivisia. ”Tää oli kivaa”, ” Kuvat on niin hienoja”, ” Mä oon niin kaunis!”, ” Laitan tän mun sängyn päälle”, ” Vähänpö sulla on hieno kuva”, kommentit eivät jättäneet arvailujen varaan lasten mielipidettä kuvista. Jopa ne, jotka eivät aluksi olleet osallistuneet innokkaana, odottivat oman kuvansa näkemistä ja esittelyä malttamattomasti. Lasten innokkuus ja ylpeys projektistaan huokui erilaisina tunnekokemuksina, äänenpainoina, eleinä ja ilmeinä. Tämä oli minulle henkilökohtaisesti parasta palautetta.

Mietin opinnäytetyöprojektin arvoa työyhteisölle, lapsille, huoltajille ja minulle itselleni tulevana kasvatusalan ammattilaisena. Toiminnallisuus pakotti jatkuvaan työn arviointiin ja teorian ja tietopohjan yhdistämiseen. Päätöksiä tuli pystyä perustelemaan sekä itselle että ryhmän kasvattajille. Pyysin projektista suullista palautetta ryhmän kasvattajilta, joiden pohjalta pystyin tekemään arviota omasta toiminnastani ja projektin sisällöllisestä annista.

Ryhmän kasvattajien kommentit olivat hyvin innostavia ja palaute projektista positiivista. Projekti oli muokkautunut tilanteiden ja tarpeiden mukaan useamman viikon aikana niin, että itsekkin koin, että teimme työn tiiminä. Tämä oli tietysti minulle suuri etu, koska ilman innostuneita ryhmän kasvattajia en olisi pystynyt toteuttamaan näin laajaa työtä. Valokuvaprojekti herätti mielenkiintoa koko päiväkodin henkilökunnassa ja muiden ryhmien lapsissa, jotka kävivät myös katsomassa näyttelyn päiväkodin tiloissa. Alla ryhmän lastentarhanopettajan palaute projektista:

Opinnäytetyö integroitui osaksi ryhmän opetussuunnitelmaa. Toimintakauden alussa ryhmän lasten yksilölliset tarpeet huomioon ottaen ryhmän opetussuunnitelmassa nostettiin keskiöön lasten tunnekasvatus sekä vuorovaikutustaidot. Lähtökohtana oli tuoda esille lasten vahvuudet, toisten kannustaminen, sekä tarkoituksena huomata jotain jossa lapsi on mielestään hyvä.

Lapset ilahtuivat kuvistaan, he ihailivat ja kehuivat toistensa kuvia kuten myös omiaan. Keskusteluiden perusteella voitiin päätellä, että lapset olivat tyytyväisiä omiin kuviinsa. Lasten kommentteja olivat mm. ”Minä näytän kauniilta”, ”Minä tykkään tästä kuvasta”

Erityisen merkityksellistä vaikutti lapselle olevan se, että he olivat saaneet vaikuttaa kuvaan kokonaisuutena. Tämä kävi ilmi lasten vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa.

Kuvat loivat keskustelua niin vanhempien, lasten kuin ryhmän henkilökunnan välillä. Kuvista keskusteltiin pitkään. Ne sijoitettiin osaksi oppimisympäristöä ja lapset ihailivat kuvia ohi mennessään. Taidenäyttely oli lasten vanhemmille myös herkistävä kokemus. Jaettu ylpeys ja ilo taitavista lapsista toivat yhteisöllistä tunnetta.

Hienointa oi, että opinnäytetyön aihe todella hyödynsi meitä kaikkia, aikuisia, lapsia ja ryhmää.

Ryhmän Ito

Myös kirjastossa pidetyssä näyttelyssä kerättiin palautetta, joka oli kauttaaltaan hyvin kannustavaa ja positiivista. Alla koottuna muutamia suoria lainauksia näyttelyn vieraskirjaan tulleista palautteista:

Ihania vahvuuksia, kaikki ovat hyviä jossain.

Oli tärkeä hetki päästä katsomaan näyttely myös kirjastossa. Oma kuva kaikkien ihasteltavana!

Valloittavia lapsia, hienoja kuvia. Lisää tällaista.

Ihania kuvia, tuli tosi hyvälle tuulelle!

Mahtavia kuvia ja hyvä keksintö. Tulee tosi hyvälle tuulelle kun katsoo näitä kuvia.

Uskomattoman kauniita kuvia. Tässä on kyllä voimaannuttamista!

Kuva 11. "Olen hyvä eläintenhoitaja"

5.3 Valokuvaus, osallisuus ja positiivisen minäkuvan vahvistaminen

Opinnäytetyöprojektin tavoitteista osallisuuden ja positiivisen minäkuvan lisääminen valokuvauksen keinoin toimi lasten kanssa hyvin. Lapsia kuvataan nykyaikana hyvin paljon, mutta tässä tapauksessa lapset itse pääsivät määrittelemään kuvan sisällön ja vaikuttamaan lopputulokseen. Valokuvauksen perinteinen valta-asetelma kuvaajan ja kuvattavan välillä purettiin ja tilalle tuotiin tasavertaisuuteen pohjautuva valokuvaus. Voimauttava, lasten osallisuutta lisäävä vaikutus saatiin tätä kautta erittäin tehokkaasti toimintaan mukaan. Savolaisen (2009, 211) mukaan tämän tyyppisessä valokuvauksessa kuvan päähenkilö kokee itsemäärittelyn oikeutta sekä tasavertaisuutta. Uskon, että valokuvan voima tulee säilymään pitkään ryhmän lapsilla positiivisen tunnekokemuksen mieleen palauttajana. Kuva säilyy ja siihen saa palata uudestaan. Se tulee osaksi lapsuusmuistoja ja sitä kautta lasten historiaa.

Lapset tutkivat omia kuviaan hyvin tarkasti ja osa oli selkeän hämmästynyt omasta kuvastaan. Hyvin suunniteltu ja kaunis kuva oli jotain erilaista kuin jokapäiväiset kännykällä otetut kuvat. Kuvaan oli nähty vaivaa ja aikaa ja se näkyi. Riittävän suuret, A4-kokoon tulostetut ja laminoidut kuvat sallivat kuviin koskemisen ja niiden tarkkaan tutkimisen.

Osallisuuden ja lasten positiivisen minäkuvan kehittymisen kannalta opinnäytetyö toi suurta lisäarvoa myös ryhmän muulle suunnitellulle toiminnalle. Valokuvaus toimi hyvin toimintamuotona ja osallisuuden aste lapsilla nousi opinnäytetyön projektin aikana.

Kuvat, jotka herättivät kiinnostusta omassa ryhmässä, mutta myös koko päiväkodin yhteisössä olivat omiaan luomaan positiivista minäkuvaa lapsissa. Päiväkodin tiloissa esillä ollut näyttely antoi lapsille päivittäin mahdollisuuden palata omaan kuvaansa ja tottua katsomaan omaa kuvaa. Kuinka ihana ja taitava olenkaan!

Kuva 12. "Osaan piirtää hyvin"

5.4 Yli tavoitteiden

Paras osoitus projektin onnistumisesta ja tavoitteiden ylittämisestä oli se, että ryhmässä pystyttiin yhdistämään projektiin myös muita varhaiskasvatuksen osa-alueita, kuin mitä itse olin toiminnan tavoitteeksi asettanut. Osallisuuden, positiivisen minäkuvan ja pienryhmätoiminnan lisäksi suunnittelimme projektin lopussa päiväkodissa pidetyn taidenäyttelyn yhteyteen tapakasvatusta, vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä mediakasvatusta.

Valokuvausprojekti myös jäi elämään ja versoi uutta idea. Valokuvista koottu näyttely vietiin esiin myös kirjastoon, oman päiväkotiyhteisön ulkopuolelle. Tämä toi yhteisöllisyyden ja nähdyksi tulemisen kokemuksia lapsille sekä ryhmän kasvattajille. Ryhmäläiset myös innostuivat lähettämään kuvat ja kirjeen valokuvausprojektista Presidentti Sauli Niinistölle ja saivat häneltä vastauksena tervehdyksen ja kiitoksen hienoista kuvista (Liite 2). Tämäkin oli omiaan lisäämään lasten onnistumisen ja yhteisöllisyyden tunnetta.

Valokuvausprojekti toi ryhmään hyvän ”me-hengen” ja tiivistä sitä entisestään. Tämä oli osoitus siitä että projektin valinnat joilla tavoitteisiin oli pyritty, olivat olleet oikeita ja hyvin perusteltuja. Yhdessä toteutetut rekvisiitit, taidenäyttely ja presidentin kirje ja siihen vastauksen odottaminen toivat kaikki lapset yhteen.

Projektimuotoinen työtapa, johon yhdistettiin pienryhmätoimintaa toimi hyvin. Jokainen lapsi sai pienryhmässä yksilöllistä huomiota, sekä suuremmassa ryhmässä ”me tehdään tätä yhdessä” -kokemuksen. Osallisuuden aste vaihteli ryhmän lasten kesken valokuvausprojektin eri vaiheissa. Niidenkin lasten kohdalla jotka aluksi vaikuttivat olevan haluttomia osallistumaan, osallisuuden aste nousi projektin edetessä. Lapset pitivät hyvin kiinni ennalta sovitusta työnjaosta ja sitoutuivat toimimaan yhteisen projektin eteen.

5.5 Teoreettisen viitekehyksen arviointi

Valittu teoreettinen kehys palveli mielestäni opinnäytetyön sisällöllistä antia hyvin. Varsinkin osallisuuden teoreettinen tieto tuli käytännön työssä tarpeeseen sekä antoi raameja toiminnan suunnittelulle. Voimauttavan valokuvan teoria oli myös sovellettavissa käytännön toimintaan ja siihen yhdistyi ryhmän lasten ikään liittyvä itsetunnon, omakuvan ja minuuden kehityksen teoria. Pystyin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden aikana nojaamaan hyvin teoreettiseen tietopohjaan ja perustelemaan toiminnan sisältöä sillä.

Teoreettiseen näkökulmaan olisi voinut lisätä enemmän valokuvauksen terapeuttisesta käytöstä, mutta en halunnut korostaa tätä linjaa, vaan pysyttyäin enemmän osallisuuden teoriassa. Myös positiivisen pedagogiikan käsitteen, ryhmäytymisen sekä projektintyön varhaiskasvatuksessa olisi voinut tuoda esiin, jolloin teoreettinen pohja olisi ollut laajempi. Valitut näkökulmat olivat kuitenkin perusteltuja ja työn mittakaavaan nähden mielestäni hyvin valitut.

Kuva 13. ”Olen kiinnostunut numeroista ja kirjaimista ja osaan niitä hyvin”

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni sisälsi läpi prosessin paljon arviointia, mutta myös pohdintaa. Oma ammatillinen kasvu osoittautui hyvin merkittäväksi osaksi opinnäytetyön antia. Valokuvausprojekti poiki lisäksi ajatuksia sen jatkokehittämisestä ja jalostamisesta vielä toimivammaksi. Tässä viimeisessä luvussa avaan näitä pohdintojani tarkemmin.

6.1 Oma ammatillinen kasvuni

Oma toimintani ja ammatillinen kasvuni prosessin aikana oli minulle hyvin merkittävä kokemus. Suunnittelun ja suunnitelmien jatkuvan muokkaamisen, sekä ensimmäisten yritysten ja erehdysten jälkeen voin todeta oppineeni hyvin paljon lasten osallisuuden tuomisesta käytäntöön.

Varhaiskasvattajan näkökulmasta voi olla vaikeaa luopua kontrollista ja luottaa lapsien kykyihin ja taitoihin. Muistan useasti ajatelleeni joissain tilanteissa, että lopputuloksesta ei tule hyvä jos sen toteuttaa näin kuin lapsi/lapset sen halusivat, mutta onneksi en antanut itseni puuttua liikaa valintoihin. Liialla ohjaamisella ja omista näkemyksistä kiinni pitämisellä

tulos olisi ollut varmasti paljon huonompi ja lasten osallisuus olisi jäänyt hyvin heikoksi.

Arvioin työtäni projektin aikana jatkuvasti ja kirjoitin huomioitani projekti-päiväkirjaan. Jälkeenpäin ajatellen videopäiväkirja olisi voinut olla vielä toimivampi muoto. Kirjoitettuna päiväkirja jäi ajoittain suppeaksi tietoläh-teeksi ja ajatuksen palauttaminen jälkikäteen oli jopa haastavaa.

Toiminnallinen opinnäytetyö oli hyvin työläs ja tuntui hyvin moniulottei-selta. Perinteisempi tutkimusmuoto olisi ollut ehkä selkeämpi ja mutkatto-mampi toteuttaa. Minun oli aluksi vaikea hahmottaa toiminnallisen opin-näytetyön ydintä, koska kaikki työt, joista yritin ottaa mallia, olivat hyvin erilaisia. Tämä onkin toisaalta toiminnallisen opinnäytetyön rikkaus. Jokai-nen työ on vahvasti tekijänsä näköinen. Omani kuvastaa minua luovana ja sensitiivisenä toimijana.

Koin hyvin mielekkääksi että sain tehdä työn joka oli sidottu työelämän ar-keen ja sain toimia siinä arjessa mukana, osana tiimiä. Koin työllä olleen merkitystä työyhteisölle ja erityisesti minulle ammatillisen kasvun kautta. Ryhmän aktiivisena jäsenenä koin yhteenkuuluvuutta, mikä toki tarkoitti myös itsensä likoon laittamista. Jotta onnistuin saamaan paljon, jouduin myös antamaan itsestäni paljon.

Lapsiin hyvin tutustuminen vaati minulta itseltäni aikaa ja paneutumista. Tämä oli kuitenkin edellytys sille, että voimauttavan valokuvauksen ele-menttejä saatiin toimintaan mukaan. Tämän tyyppisen projektimuotoisen työn toistaminen samanlaisena tai ainakin samantyyppisenä voisi olla mahdollista, vaikkakin jokainen lapsiryhmä on aina erilainen, kuten myös siinä toimivat kasvattajat. Onnistuakseen se vaatii sensitiivisen otteen kas-vattajalta sekä aikaa ja halua panostaa toimintaan.

Onnistumisen kokemuksesta huolimatta jäin miettimään, kuinka projek-tissa olisi voitu mennä vielä pidemmälle osallisuuden asteissa. Olisinko voi-nut luottaa lapsiin vielä enemmän ja antaa heille enemmän vastuuta esim. suunnitteluvaiheessa? Jatkossa uskon, että kykenen kasvattajana luotta-maan lapsien valintoihin paremmin.

Teemavalinta myös mietitytti. Jo heti projektin alussa kävi selväksi että ”vahvuus” sanana ja käsitteenä oli hyvin haastava. Tämä näkyy myös lasten esille tuomissa asioissa. Vahvuus käsitettiin usein toiminnaksi, joksikin jossa kokee olevansa hyvä. Aikuiselle vahvuus on paljon monimerkityksel-lisempi sana. Jos nyt tekisin projektin uudestaan, saattaisin vaihtaa lau-seeksi esimerkiksi, ”minä olen...” ja antaa lapsen tällä tavalla vapaammin tuoda esiin ajatuksiaan.

Kuva 14. "Olen hyvä ystävä"

6.2 Jatkokehittäminen

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koko ryhmän kanssa toteutettuna oli suuritöinen ja aikaa vievä. Tämän tyyppisen projektin suorittaminen työyhteisössä vaatii ryhmän kasvattajilta paljon panostusta ja nopeaa suunnittelua. Pidempiaikaisena työmuoto tällainen projektityö sopii mielestäni hyvin varhaiskasvatukseen. Uudessa varhaiskasvatuksen perusteissa tuodaan esiin laaja-alaista osaamista, jossa eri osa-alueina ovat mm. ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016). Näitä kaikkia pystyy halutessaan yhdistämään osallistavaan valokuvausprojektiin. Tällöin vältyttäisiin liian kuormittavalta toiminnalta, joka tässä projektissa ajoittain tuli vastaan johtuen ryhmän muista, jo aikaisemmin asetetuista tavoitteista ja meneillään olleista toiminnoista.

Kokonaisopetuksellinen työskentelytapa, johon tämä valokuvausprojekti olisi soveltunut erittäin hyvin, on todettu olevan pienryhmätyöskentelyn lisäksi lapsia parhaiten osallistava. Projektityössä voidaan joustaa ja mukautua vaatimukseen sekä suunnitella helpommin lasten kanssa yhdessä toimintaa. Lapsilla on tällöin myös mahdollisuus tuottaa tietoa itse, omasta näkökulmastaan. Oppiaineiden ja teemojen nivoutuminen yhteen mahdollistuu projektityöskentelyssä osallisuutta tukevalla tavalla. (Virkki 2015, 130–132.) Tällainen yhteen nivoutuminen tapahtui myös tässä osallisuutta tukevassa valokuvausprojektissa, vaikka sitä ei ollut asetettu tavoitteeksi.

Tällainen projektimuotoinen työskentely vaatii kasvattajalta joustavuutta ja tilanteeseen heittäytymistä. Liian tiukat viikkosuunnitelmat ja niistä kiinnittäminen eivät onnistu tämän tyyppisessä työmuodossa. Osallisuuden lisääminen tuokin muutoksia vakiintuneisiin työkäytänteisiin varhaiskasvatuksen kentällä. Työkulttuurin muutos myös antaa paljon. Oppimista valokuvausprojektissa tapahtui tavoitteiden lisäksi sekä ryhmän kasvattajilla, lapsilla sekä minulla itselläni. Projektin voisi siis nähdä onnistuneen yli odotusten.

6.3 Kiitokset

Kiitos opinnäytetyön sisältämän projektin onnistumisesta kuuluu itseni lisäksi ryhmän ihanille lapsille sekä ammattitaitoisille ja innostuneille kasvattajille, joista erityisesti haluan kiittää lastentarhanopettaja Jenni Markkasta. Hänen sensitiivinen ja kannustava otteensa ohjaajanani oli minulle erityisen tärkeää. Kiitos että saimme yhteisen flow-kokemuksen!

LÄHTEET

Aula, M. (2011). Lapsen paras aikuisen velvollisuutena. Teoksessa . S. Nurmi & K. Rantala (toim.) *Näyn ja Kuulun. Lapsen etu ja osallisuus*. Helsinki: LK-kirjat/ Lasten Keskus Oy, 24— 38.

Cacciatore, R. (2008). *Aggression portaat*. Opetushallitus.

Cafe Art (n.d.). Haettu 20.8.2017 osoitteesta <http://cafeart.org.uk/artists-art/success-stories/>

Edu.fi (n.d.). Psykologian käsitteitä. Opettajan verkkopalvelu. Opetushallitus. Haettu 30.10.2017 osoitteesta http://www.edu.fi/download/118525_psykologian_kasitteita.pdf

Halkola, U. (2009). Mitä valokuvaterapia on? Teoksessa U. Halkola., L. Mannermaa., T. Koffert & L. Koulu (toim.) *Valokuvan terapeuttinen voima*. Helsinki: Duodecim, 13–21.

Heikka, J., Fonsen, E., Elo, J. & Leinonen, J. (2014). Teoksessa *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa*. (toim.) Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Jyväskylän yliopisto (n.d.) *Ryhmäviestinnän perusteet*. Kehitysvaiheet. Haettu 25.8.2017 osoitteesta <https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviesti/prosessi/muotoutuminen/kehitysvaiheet.html>

Järvenkylä, M. & Markkanen, J. (2015). Pienryhmätoiminnan pedagoginen kehittäminen Niemenrannan päiväkodissa. Teoksessa K. Karila., E. Fonsen & T. Ukkonen—Mikkola (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka muuttuvissa käytännöissä osa 1*. Tampereen yliopisto, 45—50. Haettu 17.1.2017 osoitteesta <http://blogs.uta.fi/vakakumppanuus/wp-content/uploads/sites/30/2016/11/21.-11.-OSA-1-Varhaiskasvatuksen-pedagogiikka-muuttuvissa-k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6iss%C3%A4.pdf>

Järvinen, K. & Mikkola, P. (2015). Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.

Keltinkangas– Järvinen, L. (2011). Minäkuva on elämän kivijalka. Teoksessa M. Löytönen & A. Eskola (toim.) *Suomalaisia puheita*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 69–74.

Kiuru, I. (2016). *”Hyvin otettu kuva voi kertoa tarinan”*. Osallistava valokuvaus monikulttuurisessa nuorisotyössä. Pro Gradu -tutkielma. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Tampereen yliopisto. Haettu 20.6.2017 osoitteesta <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99593/GRADU-1471258174.pdf?sequence=1>

Mannerheimin lastensuojeluliitto (n.d.). *Lapsen kasvu ja kehitys*. 4–5-vuotias. Haettu 24.1.2017 osoitteesta http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/

Mattila, K–P. (2011). *Lapsen vahvistava kohtaaminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mäkelä, J. (2011). Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren kehitykselle. Teoksessa Nurmi, S & Rantala, K (toim.) *Näyn ja Kuulun. Lapsen etu ja osallisuus*. Helsinki: LK-kirjat/ Lasten Keskus Oy, 13–23.

Mäkitalo, A–R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. (2011). Teoksessa *Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II*. (toim.) Socca. Haettu 14.8.2017 osoitteesta http://www.socca.fi/files/1373/Loytoretkella_osallisuuteen_kehittamista_ja_tutkimista_paivakodin_arjessa_II.pdf

Opetushallitus. (2016). *Varhaiskasvatuksen perusteet*. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. Haettu 15.1. osoitteesta http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkin-tojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet

Raivio, H. & Karjalainen J. (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat. Teoksessa T. Era (toim.) *Osallisuus oikeutta vai pakkoa?* Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Haettu 19.1.2017 osoitteesta http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1

Ruokojärvi, P. & Luukkonen, T. (2011). Satujen matkassa kohti uutta. Teoksessa A.-R. Mäkitalo, S. Nevanen, M. Ojala, S. Tast, T. Venninen, & B. Vilpas (toim.) *Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II*. Socca, 45–53.

Savolainen, M. (2004). *Maailman ihanin lapsi -valokuva perheessä*. Teoksessa L. Piironen (toim.) *Leikin pikkujättiläinen*. Helsinki: WSOY, 128–143.

Setälä, P. (2012). *Lapsi kuvan takana. Erityisiä piirteitä lasten valokuvailmaisussa*. Väitöskirja. Aalto yliopisto. Haettu 20.6.2017 osoitteesta https://reseda.taik.fi/Taik/jsp/taik/Publication_Types.jsp?id=22898612

Sosiaalihuoltolaki 2014/ 1301. Haettu 20.10.2017 osoitteesta
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Suomen perustuslaki 1999/731. Haettu 20.10.2017 osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tampere.fi (n.d.). Oppaat ja kuvat. Ennakointi. Haettu 20.8.2017 osoitteesta <http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lasten-terapiapalvelut/neptunus/oppaat-ja-kuvat.html#ennakointi>

THL (n.d.a). *Hyvinvointi ja terveyserot*. Haettu 15.1.2017 osoitteesta
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL (n.d.b). *Lapsen osallisuus*. Haettu 15.1. 2017 osoitteesta
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

Unicef (n.d.). Lapsen oikeuksien julistus. Haettu 20.10. 2017 osoitteesta
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>

Varhaiskasvatuslaki 1973/36. Haettu 20.10.2017 osoitteesta
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatuksen perusteet. (2016). Opetushallitus. Haettu 3.6.2017 osoitteesta http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Vehkalahti, R. (2007). *Kehu lapsi päivässä*. Helsinki: Lasten keskus.

Vilpas, B. & Tast, S. (2011). *Asiakasosallisuus varhaiskasvatuksessa*. Lastensuojelupäivät-luento 29.9.2011.

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Kustantannusosakeyhtiö Tammi.

Virkki, P. (2015). *Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä*. Itä-Suomen yliopisto. Haettu 22.8.2017 osoitteesta http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf

Voimauttavavalokuva.net. (n.d.). *Voimauttavan valokuvan menetelmä*. Haettu 22.1.2017 osoitteesta <http://www.voimauttavavalokuva.net/metelma.htm>

SUOSTUMUSLOMAKE VANHEMMLLE

Minä ja vahvuuteni-opinnäytetyöprojekti

Teen Sosionomi- opinnäytetyön Niemenrannan Haltijoiden ryhmässä 23.1 — 17.3.17 välisenä aikana. Opinnäytetyön tarkoituksena on vahvistaa lasten positiivista minäkuvaa ja osallisuutta valokuvauksen keinoin. Aluksi perehdymme lasten kanssa valokuvauksen maailmaan esimerkkikuvien avulla. Samalla mietimme omia ja ystävien vahvuuksia. Suunnittelemme lasten kanssa valokuvauksen toteuttamisen ja valmistamme tarvittavat taustat ja kuvauspaikan päiväkodissa. Jos lapsi haluaa, omaan kuvaukseen voi tuoda kotoa myös rekvisiittaa (esim. jalkapallo, harrasteasu, hieno piirustus, rooliasu jne.) Kuvauspäivänä vaatteiden olisi hyvä olla sellaiset, ettei niissä ole tunnistettavia hahmoja tai mainoksia. Kuvauspäivä ilmoitetaan erikseen sähköiseen kasvun kansioon(Tenavanetti).

Opinnäytetyön kuvat tulevat esiin Niemenrannan päiväkotiin ja osa kuvista tulee liitteeksi opinnäytetyöhöni, joka julkaistaan ammattikorkeakoulujen yhteisessä Theseus-tietokannassa. Tietokanta löytyy internetistä osoitteesta www.theseus.fi ja se on kaikille avoin. Jos ette halua lapsenne kuvaa julkaistavan Theseus-tietokannassa, voitte ilmoittaa sen tämän tiedotteen lopussa olevaan suostumuslomakkeeseen. Muusta valokuvien esittämisestä kysytään lupa erikseen. **Lapsen nimeä ei tietokannassa tai opinnäytetyössä julkaista.**

Jos teillä herää kysymyksiä opinnäytetyöhöni liittyen, yhteystietoni löytyvät tämän tiedotteen lopusta.

Yhteistyöstä kiittäen,

Tanja Koort
 tanja.koort@student.hamk.fi
 Puh. 040 733 9396

Huoltajan suostumus

Lapseni saa osallistua Niemenrannan päiväkodissa toteutettavaan Minun vahvuuteni- opinnäytetyöhön jossa tuetaan positiivista minäkuvaa ja osallisuutta valokuvauksen keinoin.

Lapsen nimi: _____

_____ Saa osallistua

_____ Ei saa osallistua

Lapsen kuvan saa julkaista ammattikorkeakoulujen yhteisessä Theseus-tietokannassa osana opinnäytetyötä.

_____ Saa julkaista

_____ Ei saa julkaista

Päiväys ja paikka

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Palautathan suostumuksen 27.1.17 mennessä

PRESIDENTIN TERVEHDYS

Liite 2

